

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Bc. Markéta Vaněčková

**Španělské předsednictví 2010 a jeho vliv na vztahy Evropské unie
a Latinské Ameriky**

Diplomová práce

Olomouc 2013

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat za cenné připomínky, rady a čas vedoucí práce Mgr. Petře Měšťánkové, Ph.D. Dále děkuji rodině a přátelům za podporu, kterou mi věnovali po celou dobu studia.

Já, níže podepsaná Markéta Vaněčková, autorka diplomové práce na téma Španělské předsednictví 2010 a jeho vliv na vztahy Evropské unie a Latinské Ameriky, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb. správci:

Univerzita Palackého v Olomouci

Křížkovského 8, Olomouc, 771 47, Česká republika

ke zpracování údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Informační centrum Univerzity Palackého. Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121 /2000 Sb.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Španělské předsednictví 2010 a jeho vliv na vztahy Evropské unie a Latinské Ameriky, vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci 2013

Bc. Markéta Vaněčková

Obsah

Seznam zkratk	7
Úvod	8
1. Rotující předsednictví obecná charakteristika	12
1.1. Fungování předsednictví.....	13
1.2. Agenda setting.....	15
2. Lisabonská smlouva a změny v oblasti vnějších vztahů	18
2.1. Rotující předsednictví po Lisabonské smlouvě.....	20
2.2. Předsednické Trio.....	21
2.3. Stálý předseda Evropské rady.....	23
2.4. Vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.....	25
2.5. Vztah mezi předsedou Evropské rady a Vysokým představitelem pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.....	28
2.6. Evropská služba pro vnější činnost.....	29
2.7. Dílčí závěr.....	31
3. Vztahy Evropské unie a Latinské Ameriky	33
3.1. Vztahy s jednotlivými regiony Latinské Ameriky.....	34
3.1.1. EU- Mercosur.....	35
3.1.2. EU-CAN.....	36
3.1.3. EU-SICA.....	37
3.1.4. Mexiko a Chile.....	38
3.2. Summity EU-LAC do roku 2008.....	39
3.3. Vztahy Evropské unie a Latinské Ameriky před počátkem.....	42
španělského předsednictví.....	42
3.4. Dílčí závěr.....	44
4. Vztahy Španělska a Latinské Ameriky	46
4.1. Vývoj vztahů mezi Španělskem a Latinskou Amerikou.....	46
4.2. Vliv Španělska na politiku EU vůči Latinské Americe.....	49

4.3. Dílčí závěr.....	51
5. Španělské předsednictví 2010.....	53
5.1. Priority předsednictví ve vnějších vztazích.....	54
5.2 VI. Summit EU-LAC v Madridu.....	56
5.3. Výsledky španělského předsednictví.....	57
5.4. Dílčí závěr.....	59
6. Závěr.....	61
7. Resumé.....	64
8. Použitá literatura a zdroje.....	66
8.1. Primární zdroje.....	66
8.2. Sekundární literatura.....	67
8.2.1. Knižní zdroje a odborné texty.....	67
8.2.2. Články z časopisů.....	68
8.2.3. Ostatní internetové zdroje.....	69

Seznam zkratk

CAN	Andské společenství národů
COREPER	Výbor stálých zástupců
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
EP	Evropský parlament
ER	Evropská rada
ES	Evropská společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ESVČ	Evropská služba pro vnější činnost
EU	Evropská unie
FAC	Rada pro zahraniční vztahy
LA	Latinská Amerika
LS	Lisabonská smlouva
Mercosur	Jihoamerický společný trh
Ministr ZV	Ministr zahraničních věcí
Předseda ER	předseda Evropské rady
Rada	Rada Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SICA	Středoamerický integrační systém
Summit ER	summit Evropské rady
Summit EU-LAC	summit Evropské unie a Latinské Ameriky a Karibiku
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
SZP	Společná zemědělská politika
USA	Spojené státy americké
VP-SZBP	Vysoký představitel pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku
VPZVBP	Vysoký představitel pro vnější vztahy a bezpečnostní politiku
WTO	Světová obchodní organizace

Úvod

Od 1. ledna 2010 se Evropská unie řídí novými pravidly nastavenými Lisabonskou smlouvou (LS), jejímž cílem je především reforma institucí a fungování Evropské unie (EU). Významné změny se dotkly oblasti vnějších vztahů EU, kde smlouva promíchala postavení jednotlivých institucí.

Diplomová práce je v první řadě zaměřena na změny ve vnějších vztazích a jejich dopad na roli rotujícího předsednictví v Radě Evropské unie (Radě). Posléze budu sledovat promítnutí těchto změn v praxi. Druhá část práce se věnuje vztahům EU a Latinské Ameriky (LA) a to jak z hlediska historického vývoje, tak jejich složitosti. Důležitou roli ve vzájemných vztazích sehrává právě Španělsko, které se chopilo předsednictví v první polovině roku 2010 a sestavilo ambiciózní agendu pro vztahy s LA..

Práce je psaná retrospektivně, tedy nejedná se o téma aktuální, časově spadá do období krátce před přijetím LS až po konec španělského předsednictví, tj. konec roku 2009 až po první půlroku roku 2010. Kapitola věnovaná vývoji vztahů mezi Španělskem a LA a zasahuje hlouběji do historie.

S ohledem na stanovené cíle jsem zvolila dvě výzkumné otázky a jednu hypotézu ke každé z nich, otázky jsou následující:

1. Lisabonská smlouva přinesla do fungování EU řadu změn, oblast vnějších vztahů nebyla výjimkou. Nejviditelnější změny měly dopad na šestiměsíční rotující předsednictví Rady Evropské unie. Hypotéza: *Přijetím Lisabonské smlouvy se role rotujícího předsednictví snížila ve prospěch dvou nově vzniklých funkcí – Vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a předsedy ER.*

2. Vztahy mezi Evropskou unií a Latinskou Amerikou můžeme za poslední roky označit za stagnující, navzdory tomu, že pravidelně probíhaly summity EU-LAK, významného posunu ve vzájemných vztazích dosaženo nebylo a mnohé otázky přetrvávaly na mrtvém bodě. Hypotéza: *Španělské předsednictví se projevilo jako agenda-setter a dalo nový impuls vztahům mezi Evropskou unií a Latinskou Amerikou“.*

Co se týče předsednictví jako takového, toto téma bylo zpracováno nesčetněkrát, proto slouží první kapitola jako úvodní k celé práci a jejím záměrem je pouze stručně shrnout teorii a tu posléze aplikovat na španělské předsednictví. Oproti tomu, španělské předsednictví 2010 jako takové, je téma, které nebylo doposud podrobněji v českém jazyce zpracováno, což bylo výchozí motivací pro volbu tohoto tématu s cílem přinést nové poznatky. Cílem této práce není analyzovat španělského předsednictví jako celek, zaměřila jsem se pouze na oblast

vnějších vztahů, konkrétně na vztahy s LA, která je odedávna prioritní oblastí španělské zahraniční politiky.

Nejvhodnějším postupem pro nalezení odpovědi na výše uvedené hypotézy je použití empiricko-analytického přístupu doplněného o analýzu prezentovaných faktů. Co se týče metodologie, v práci bude použita zejména metoda deskriptivní.

Práce pojednává o vztazích s LA a integračními uskupení, která se v tomto regionu vytvořila. Téma, které jsem v této práci opomněla je Kuba. Kubánská republika a vztahy, jak s EU, tak Španělskem jsou dle mého názoru natolik složité, že by vydaly na samostatnou práci, proto nebyla tato otázka i s ohledem na stanovený rozsah práce zahrnuta. EU vždy vyjednává s Kubou separátně, zcela mimo obecný rámec vztahů s LA. To je dáno zejména tím, že hlavním cílem EU je Kubu demokratizovat, zatímco státy LA již za demokratické považovány jsou, proto jsou i cíle EU v tomto regionu jiné. Mimo to španělský předseda vlády se před zahájením předsednictví vyjádřil, že politika EU vůči Kubě chybí na seznamu priorit španělského předsednictví a otázka Kuby nebude v následujících měsících na programu, což vedlo i k odložení naplánovaného summitu EU-Kuba na duben 2010.¹

Předkládaná diplomová práce je rozdělena do osmi kapitol, které jsou dále rozděleny do podkapitol. Po úvodním slovu následuje kapitola teoretického charakteru vztahující se k tématu předsednictví, jeho významu, fungování a utváření předsednické agendy. V následující kapitole analyzuji změny, které LS do vnějších vztahů přinesla, zejména po institucionální stránce, neopomenu ani vliv těchto změn na roli šestiměsíčního rotujícího předsednictví. Ve třetí kapitole se budu věnovat vztahům EU a LA a to jak celkově jejich vývoji, tak následně v jednotlivých podkapitolách přímo vztahům EU s jednotlivými integračními uskupeními LA. Na tuto kapitolu naváže kapitola týkající se vztahů Španělska a LA a rovněž i vlivu, který Španělsko uplatňuje na evropskou politiku vůči LA.

Závěrečná, pátá kapitola je přímo určena španělskému předsednictví a zvoleným prioritám v rámci vnějších vztahů, klíčovému summitu EU- LAC a nevynechá ani shrnutí dosažených výsledků. Šestou kapitolu tvoří závěr celé práce, který shrnuje zásadní body a přináší odpověď na obě hypotézy stanovené v Úvodu této práce.

K vytvoření této diplomové práce byly použity zdroje, jak primární, tak sekundární s ohledem na charakter a obsah práce. Primární zdroje představují zejména Rozhodnutí Rady Evropské unie, Závěry Evropské Rady a samozřejmě Smlouva o Evropské Unii (SEU)

¹ *Zapatero asegura que Cuba na sorá una prioridad durante la presidencia española de la UE* [online]. elpais.com, 8. ledna 2010 [cit. 12. června 2013]. Dostupné na <http://elpais.com/elpais/2010/01/08/actualidad/1262942225_850215.html>.

v konsolidovaném znění. Sekundární literaturu tvoří zejména odborné publikace, články z časopisů (např. Mezinárodní politika, Journal of Common Market Studies, Pensamiento Iberoamericano) a v neposlední řadě i internetové zdroje, které jsou vzhledem k tématu práce v převaze. Čerpala jsem zvláště z významných zahraničních serverů jako např. Real Instituto Elcano.²

Tématu předsednictví v Radě se obsáhleji věnují zejména zahraniční autoři (Tallberg, Elgstrom, Sherrington, Wallace), avšak pro potřeby této práce jsem se rozhodla využít českých zdrojů. Jak jsem již zmínila na začátku, kapitola o předsednictví nemá ambice přinést nové informace, ale pouze shrnout základní poznatky z této oblasti, z toho důvodu jsem při psaní této kapitoly vycházela z několika publikací českých autorů Petra Kanioka, Petra Fialy a Markéty Pitrové, kteří se dané problematice věnují nejvíce.

Následující kapitola věnovaná změnám na poli vnějších vztahů EU byla zpracována ze zdrojů cizojazyčných i českých. Přínosným zdrojem v českém jazyce pro mě byla kniha Evy Cihelkové a kol. Lisabonská smlouva – nový rámec pro mezinárodně právní postavení Evropské unie a její vnější činnosti. Dále jsem využila publikací autorů Laurenta Juillet, Tonyho Barbera či Maxima Lefevbre, kteří se ve svých dílech rovněž pokrývají postlisabonskou úpravu vnějších vztahů. Asi nejlépe mi pro vypracování této části posloužila SEU.

Část práce se věnuje vztahům EU s LA, ale také vztahům LA a Španělska. Jedná se o téma široké, avšak neřekla bych, že rozsáhle zpracované co se týče vztahů obecně, většina autorů se věnuje přímo určité oblasti vnějších vztahů či specifické problematice. V této části práce jsem čerpala z publikací zejména zahraničních autorů např. Celestino del Arenal, který je uznávaným odborníkem v oblasti španělské zahraniční politiky a latinsko-amerických vztahů. Jeho rozsáhlá publikace s názvem *Política exterior de España y relaciones con América Latina* se zaměřuje na zahraniční politiku Španělska od 19. století až po rok 2011. Zahrnuje zahraničněpolitické pohledy všech španělských vlád na vztahy s různými regiony světa, včetně LA. V dalším díle se zabývá především trojúhelníkem vztahů Španělsko-EU-LA. Dalším citovaným autorem je Carlos Malamud, autor několika knih a článků zaměřených na historii LA, ale i na vztahy EU s uskupeními LA. Dále José Antonio Sanahuja, španělský politolog, specializující se na vztahy EU a LA z evropského pohledu či Adrián Bonilla, María Salvadora Ortiz a Juan Pablo Soriano. Jediným z českých autorů, který se

² Real Instituto Elcano je soukromý, nezávislý institut založený v roce 2001, vydává nestranné publikace zaměřené zejména na mezinárodní vztahy ve Španělsku, ale i na mezinárodní dění.

obsáhleji této tématice věnuje, je Eva Cihelková ve své knize *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie* z r. 2003.

Informace týkající se španělského předsednictví, jsem čerpala vesměs z informací dostupných ve španělském a anglickém jazyce, protože, jak jsem uváděla výše, toto téma nebylo doposud v českém jazyce obsáhleji zpracováno. Původním záměrem bylo vycházet z informací dostupných na oficiálních stránkách španělského předsednictví www.eu2010.es, avšak tyto stránky nejsou nadále aktivní, proto jsem jako alternativní zdroj zvolila publikace Real Instituto Elcano, internetové články věnující se této tématice a oficiální stránky EU.

1. Rotující předsednictví obecná charakteristika

Záměrem této první kapitoly je ve stručnosti vymezit institut předsednictví po teoretické stránce. Kapitola si klade za cíl seznámit čtenáře se základními milníky vývoje a fungování tohoto institutu, mimo to i o způsobu, jakým jsou vytvářeny předsednické priority na příkladu španělského předsednictví.

Rotující předsednictví sehraává důležitou roli v organizaci práce institucí, zvláště Rady Evropské unie (Rady). Ačkoliv se nejedná o orgán, nýbrž úřad, je důležitou součástí současného institucionálního rámce EU. Bylo vytvořeno, aby organizovalo a řídilo setkání a vytvářelo kompromisy mezi členskými státy v případě řešení obtíží. Předsednictví je rovněž zodpovědné za vnitřní reprezentaci Rady, čímž jí usnadnilo spolupráci s ostatními institucemi, ale i vnější reprezentaci Rady vůči třetím zemím a mezinárodním organizacím. Je hybnou silou zejména v procesu legislativního a politického rozhodování.

Jedná se o institut fungující už od počátku vzniku ES/EU, jedná se však o instituci, která na rozdíl od Evropského parlamentu (EP) či dalších institucí, vznikla živelně, podporována neshodami ohledně mezivládního a nadnárodního pojetí integrace.³ První zmínku nalezneme již ve smlouvě o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), později rovněž i ve Smlouvě o hospodářském společenství (EHS). Postupně s vývojem ES a posléze i EU byly jeho pravomoci postupně s revizemi primárního práva rozšiřovány a upravovány.

Předsednictví je jednou z nejvýznamnějších funkcí v rámci EU a důležitým nástrojem pro členské státy, který jim umožňuje po dobu jejich mandátu ovlivňovat agendu a chod EU, tzn. uvádět nová témata do diskuse, zdůrazňovat některá již existující témata či naopak zatlačovat témata, která jsou z jeho pohledu nevhodná. Taktéž se jedná o příležitost reprezentovat vlastní zemi před ostatními partnery, stejně tak i před světovými médii.⁴ Z tohoto důvodu se země v předsedání střídají, aby měly všechny stejnou možnost usměrňovat vývoj Unie dle vlastních představ. Mluvíme o tzv. principu rotace, který je jako jediný princip zakotven v zakládajících smlouvách. Spočívá v pravidelném střídání členských států ve vedení EU v šestiměsíčních intervalech, tudíž se v každém kalendářním roce vystřídají dva členské státy, první od ledna do června, následující od července do prosince. S ohledem na rozšiřování EU, byl princip rotace několikrát pozměněn, od původního řazení členských států dle abecedního pořádku bylo upuštěno v r. 1995. Poslední úprava tohoto principu byla přijata

³ PÍTROVÁ, Markéta, KANIOK, Petr. *Předsednictví: vrcholem rad v EU*. 1. vydání. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2006. s. 193.

⁴ Tamtéž s. 199.

v roce 2005, stanovuje pořadí zemí na příštích patnáct let, tj. do r. 2020 (pořadí států viz Tabulka č. 1). Zohledňována je především adaptace nových členských států, proto dochází ke střídání starých a nových, dále také větších a menších a neutrálních zemí se státy plně se podílejícími na Společné zahraniční a bezpečnostní politice (SZBP).⁵

Druhý princip, na kterém je předsednictví založeno, je princip nestrannosti, přičemž se od předsednické země očekává, že se bude snažit upřednostňovat evropské zájmy před zájmy národními. Otázka týkající se evropských a národních zájmů a jejich prosazování či naopak potlačování je komplikovaná. Ztotožňuji se s tvrzením Adriaana Schouta, že není možné, aby členský stát během svého mandátu zcela vytlačil národní zájmy a soustředil se pouze na zájmy evropské. Na druhou stranu dle definice by mělo předsednictví hrát roli čestného vyjednaváče, být neutrální a nestranné.⁶

Během „svého“ půlroku v čele Unie je zodpovědné za řízení různých úrovní Rady včetně jejích výborů, kterým také i předsedá, což mu umožňuje kontrolu nad procesem schvalování legislativy.⁷

Síla rotujícího předsednictví byla před úpravou v LS zejména ve vedení zahraniční politiky, kde členské státy využívají svých výlučných práv, které vyplývají z mezivládního charakteru zahraniční politiky EU.⁸ LS nově přináší změny, které rotující předsednictví poměrně limitují a snižují jeho viditelnost.

1.1. Fungování předsednictví

Definice předsednictví byla v zakládajících smlouvách poměrně vágně stanovena, což umožnilo, aby se funkce, které má předsednictví vykonávat vytvářely spíše v závislosti na aktuálních potřebách, nežli by byly přímo jasně stanoveny. Definice funkcí, které předsednictví vykonává, se liší autor od autora, stejně tak jako důležitost, která je jednotlivým funkcím přisuzována.⁹ Dle Kanioka, předsednictví zajišťuje následující funkce:

- administraci a řízení práce Rady
- reprezentace Rady
- vyjednávání

⁵ PÍTROVÁ, KANIOK: *Předsednictví: Vrcholem rad...*, s. 194.

⁶ Blíže viz SCHOUT, Adriaan *The Presidency as a Juggler. Managing conflicting expectation*. Maastricht: European Institute of Public Administration, 1998.

⁷ FIALA, Petr. PÍTROVÁ, Markéta. *Evropská Unie*. 2. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. s 215.

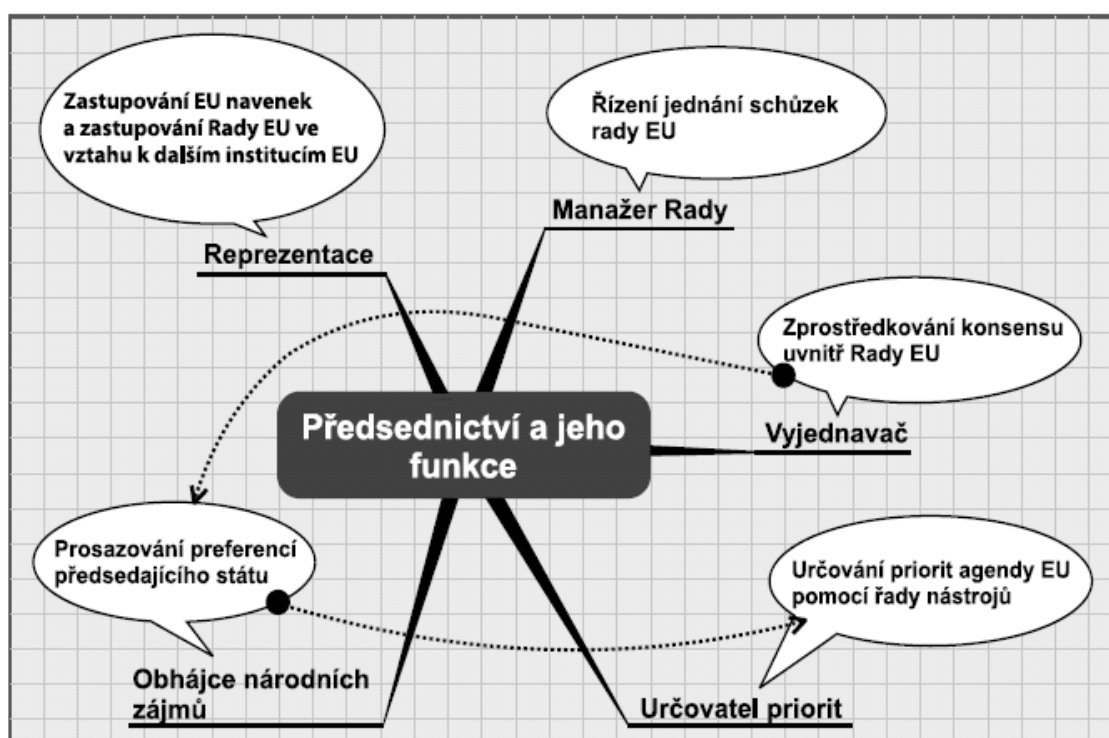
⁸ Tamtéž.

⁹ KANIOK, Petr. *Předsednictví Rady EU-příběh půlstoletí*. 1. vydání. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2009. s. 45.

- určování politických priorit

Jednotlivé funkce předsednictví jsou společně vzájemně provázané, některé k sobě mají blíže, než jiné. Pro názorné představení provázanosti jednotlivých funkcí nejlépe poslouží následující schéma:

Schéma 1: *Předsednictví a jeho funkce*



Zdroj: Kaniok

První funkcí, existující již od roku 1958 je administrace a řízení práce Rady. Jedná se o organizační roli, kdy předsednictví během svého půlročního mandátu připravuje agendu Rady, řídí její jednání, tak i zasedání všech ostatních formací Rady¹⁰ a soustavy výborů, dále oznamuje rozhodnutí Rady, zajišťuje její vnitřní koordinaci, iniciuje hlasování v Radě či podepisuje dokumenty v zastoupení Rady. Podle schopností předsednictví v těchto oblastech je později posuzována jeho úspěšnost. Čím lépe dokáže předsedající stát tuto funkci zajistit, tím lepších výsledků může dosáhnout svých priorit.

Neméně důležitou úlohu představuje reprezentace neboli zastupování Rady. Předsednictví disponuje pravomocí zastupovat Radu navenek vůči třetím zemím a

¹⁰ Po přijetí LS, předsednictví neřídí zasedání FAC.

mezinárodním organizacím i dovnitř při kontaktech s ostatními evropskými institucemi¹¹. V případě reprezentační funkce se jedná zejména o schopnost předsedy zastupovat EU či Radu, která vychází z kvality a kvantity diplomatického personálu a rovněž i respektu země na mezinárodní scéně.¹²

V neposlední řadě je předsednictví zodpovědné za přípravu agendy, jež je popsáno v následující kapitole.

Závěrem bych zmínila ještě funkci vyjednávací, v této úloze by předsednictví mělo působit jako tzv. „honest broker“, což znamená, že by mělo při vyjednávání s ostatními členskými státy zaujmout neutrální pozici a oprostít se od národních zájmů, aby bylo docíleno efektivního prosazování unijních zájmů.¹³ Role vyjednávače v posledních letech nabyla na významu vzhledem k rozšiřování EU o nové členské státy, nárůstu projednávané agendy a stejně tak i rozšíření vyjednávání kvalifikovanou většinou.

1.2. Agenda setting

Agenda setting neboli jinými slovy stanovování předsednických priorit je jednou z hlavních funkcí, která umožňuje členským státům vytvářet evropskou agendu, čímž má fakticky předsednictví primární odpovědnost za sestavení a strukturu zahraničně politické agendy. Priority sestavené předsednictvím je jinými slovy program hlavních cílů, kterým se členský stát v následujícím půlroku bude věnovat za účelem dosažení pozitivních výsledků.

Tyto priority vycházejí jednak z dění na světové scéně, aktuálních výzev, kterým EU čelí, aktuální politické situace v předsedající zemi, tak i priorit, které daný členský stát považuje za důležité. Předsedající stát rozhoduje, která témata nově zavede, která zdůrazní či naopak potlačí, čímž prakticky nepřímo dochází k prosazování vlastních zájmů. Prosazování národních priorit je pro členský stát jednou z největších příležitostí, jak do unijní agendy zahrnout téma, které je pro členský stát důležité a pravděpodobně by se jiným způsobem do unijní agendy nedostalo. Rozlišujeme mezi sektorovými a základními prioritami. Výběr základních priorit se odvíjí od celkových ambic, které předsednictví má a od strategie, kterou si zvolí. Při sestavování priorit členský stát vychází z předpokladu, že hlavními cíli předsednictví je přispět k dosažení jak cílů EU, tak naplnění cílů vlastních.¹⁴ Šance prosadit

¹¹ Zejména s Evropským parlamentem a Evropskou komisí.

¹² KANIOK: *Předsednictví Rady EU...*, s. 61.

¹³ PÍTROVÁ, KANIOK: *Předsednictví: Vrcholem rad...*, s. 194.

¹⁴ KARLAS, Jan. *Jak předsedat Evropské unii?: návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*. 1. vydání. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. s. 9.

zvolené priority se odvíjí od mnoha faktorů, jakými jsou např. události na mezinárodním poli, stejně tak i uvnitř EU a v neposlední řadě i efektivita diplomacie členských států. Program předsednictví reprezentuje dvojice dokumentů – vlastní půlroční program předsednictví a 18 měsíční program tří po sobě jdoucích předsednictví, v jehož rámci se musí půlroční program pohybovat. Programová funkce předsednictví byla stanovena v r. 2002 na Summitu ER v Seville,¹⁵ tímto okamžikem musí státy usilovat o větší koordinovanost programových priorit. Každý členský stát EU před zahájením svého šestiměsíčního mandátu předloží vypracovaný program Radě a EP.

Předsednictví má tedy v sestavování agendy určité limity. Jedním z nich je prvek kontinuity, zajišťující právě návaznost po sobě jdoucích předsednictví, kdy je nezbytné dosáhnout jistého konsenzu mezi po sobě předsedajícími státy.¹⁶ Další omezení nalezneme například v dlouhodobých obecných cílech EU stanovených ER.

Španělsko začalo se stanovování vlastních priorit pro předsednictví 2010 již rok a půl před jeho zahájením. Dlouhodobá příprava priorit je podmínkou pro úspěšný výkon předsednictví. Čas, který členský stát připravě priorit věnuje je individuální, odvíjí se od zkušeností daného členského státu s evropskou agendou.¹⁷

Témata, která si Španělé zvolili, nebyla ničím výjimečná, jednalo se o témata jako institucionální změny, ekonomika, vnější vztahy a sociální témata. Prvním krokem každého předsedajícího státu je nalezení politického konsenzu na národní úrovni, díky čemuž se později lépe prosazují jednotlivé priority před evropskými institucemi.

Na rozdíl od uplynulých předsednictví, tentokrát bylo sestavování priorit ztíženo tím, že do poslední chvíle nebylo jisté, zdali vstoupí LS v platnost či nikoliv. Proto předsednictví kalkulovalo s oběma variantami a to s plným předsednictvím i případně „oslabeným“.

V případě, že by došlo k „oslabenému“ předsednictví, jinými slovy k předsednictví dle LS, se Luis José Rodríguez Zapatero vyjádřil, že by se pro Španělsko jednalo spíše o výhodu nežli nevýhodu. Mělo by možnost zviditelnit se prostřednictvím implementace nových ustanovení LS do praxe.¹⁸

Pro Španělsko je charakteristický jeho zájem o LA a Karibik a oblast Středomoří, což jsou jeho dlouhodobé zahraničně-politické priority, ve kterých se snaží dosažení výrazného pokroku, zejména v jejich intenzitě a vyváženosti. Španělsku se stanovováním priorit

¹⁵ Závěry předsednictví, zasedání Evropské rady v Seville, 21. a 22. června 2002.

¹⁶ KANIOK: *Předsednictví Rady EU...*, s. 84-88.

¹⁷ Tamtéž, s. 97.

¹⁸ BOCIANOVÁ, Kateřina. Předsednictví Španělska v Evropské unii. *Mezinárodní politika*, 2009, roč. 33, č. 11-12, s. 46.

pomáhaly další dva státy. Jednalo se o Belgii a Maďarsko, jež dohromady se Španělskem tvořily předsednické trio (více viz 2.3).

2. Lisabonská smlouva a změny v oblasti vnějších vztahů

Tato kapitola je primárně zaměřena na reformu v oblasti vnějších vztahů EU po přijetí LS, konkrétně na nově vzniklé funkce, instituce a postupy v oblasti vnějších vztahů a jejich dopad na rotující předsednictví Rady, a to jak v obecné rovině, tak opět na příkladu španělského předsednictví.

Tato kapitola má za cíl potvrdit, případně vyvrátit první hypotézu, která zní: Přijetím Lisabonské smlouvy se role rotujícího předsednictví snížila ve prospěch dvou nově vzniklých funkcí – Vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a předsedy ER.

LS vstoupila v platnost 1. prosince 2009. Cílem této smlouvy bylo především reformovat instituce EU a tím zajistit jejich efektivnější fungování. Změny obsažené v LS výrazným způsobem ovlivňují fungování vnějších vztahů EU, právě rotující předsednictví ztrácí některé z pravomocí, kterými doposud disponovalo.

Implementace LS, která přinesla rozsáhlé institucionální změny, byla velkou výzvou pro španělské předsednictví, jež mělo veškeré teoretické „novinky“ v ní obsažené uvést do praxe. Právě v tomto ohledu se jednalo o jedinečné předsednictví, které si vysloužilo přezdívku „Presidency of transition“. Některé ze změn jsou okamžitě účinné a aplikovatelné, jiné z nich jsou podmíněny vytvořením během mandátu španělského předsednictví (př. ESVČ).

Na konci roku 2009 nebylo jasné, jak budou nová ustanovení LS v praxi fungovat a předpokládalo se, že Španělsko vytvoří jakýsi precedent, který pak budou následující země uplatňovat v praxi.¹⁹ Velkým očekáváním bylo, jakým způsobem Španělsko zkoriguje své fungování s nově vzniklými funkcemi a rovněž jakým způsobem se pokusí prosadit své zájmy ve sféře vnějších vztahů, když byly pravomoci rotujícího předsednictví omezeny ve prospěch nových funkcí.

Reprezentace vnějších vztahů Evropské unie byla doposud rozdělena mezi těmito aktéry – na nejvyšší úrovni předsedou EK, na ministerské úrovni prostřednictvím komisaře pro vnější vztahy, dále rovněž hlavou státu, premiérem či ministrem zahraničních věcí předsedajícího státu a Vysokým představitelem pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Tato struktura byla velmi nepřehledná a ztěžovala situaci komukoliv z vnější, kdo měl v úmyslu se na EU obrátit. Reforma v oblasti vnějších vztahů byla evidentně nevyhnutelná. Bylo dohodnuto, že úpravy vnější vztahů provedené ve Smlouvě o ústavě pro

¹⁹ *Španělské předsednictví EU hodlá „vytvořit precedenty“* [online]. euractiv.cz, 9. prosince 2009 [8. března 2013]. Dostupné na <<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/spanelske-predsednictvi-eu-hodla-vytvorit-precedenty-006836>>.

Evropu, by měly zůstat zachovány a v původním znění zahrnuty i do LS. Nakonec přece jen došlo k několika drobným úpravám. Nově dochází ke sloučení všech obecných ustanovení týkající se vnějších vztahů, které byly dříve rozděleny do dvou smluv, pouze do smlouvy jediné.

LS se soustřeďuje na reformu vnějších vztahů tak, aby nové institucionální změny byly schopné zajistit bezproblémové fungování EU, SZBP a vnějších vztahů. Reorganizace vnějších vztahů by měla EU umožnit hrát významnou roli na mezinárodní scéně a být efektivnější a koherentnější. Tato myšlenka je následně podpořena vytvořením jedné zbrusu nové funkce, kterou je Předseda ER a dále úprava funkce již existující, pod novým názvem Vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a v neposlední řadě vytvoření nového diplomatického orgánu – Evropské služby pro vnější činnost.

Od roku 1974²⁰ až do vstupu LS v platnost, smlouvy stanovovaly, že ER předsedá premiér či hlava státu, jež vede předsednictví. Osoba vykonávající post předsedy ER byla více spjata se státem, ze kterého pocházela, spíše než aby byla dána do souvislosti s funkcí vykonávanou v ER.²¹ Zejména proto bylo předsednictví důležité pro malé členské státy, jakožto jedna z možností jak se zviditelnit nejen v EU, ale i ve světě. Postlisabonské pojetí předsedy ER je naopak založeno na spojení konkrétní osoby s již konkrétním postem v ER. „V důsledku vzniku této nové funkce ztrácí na významu úloha předsedy vlády či prezidenta státu vykonávajícího předsednictví.“²² Premiér předsedající země již nově nesvolává ani nevede předsednictví, ale účastní se meetingů pouze jako premiér dané země. Předsednictví v devíti sektorových radách zůstalo prakticky nezměněno, i nadále jim předsedají příslušní ministři předsedající země. Hlavy států, popřípadě ministři však nadále hrají roli v předsednickém Triu a vykonávají dohled nad ministry, kteří jednájí v sektorových radách. Ve výjimečných případech²³, kdy předseda ER nemůže vykonávat svoji funkci, ho zastoupí premiér či prezident předsedajícího státu.

²⁰ V tomto roce byla ustavena Evropská Rada společným prohlášením zástupců členských států v Paříži.

²¹ JUILLET, Laurent. El presidente del Consejo Europeo: evolución política y jurídica desde 1974 a 2010. *Revista electrónica del Departamento de Derecho de la Universidad de La Rioja*. č. 8, 2010, str. 4.

²² CIHLEKOVÁ, Eva, ŠVARC, Zbyněk, BIČ, Josef. *Lisabonská smlouva – nový rámec pro mezinárodně právní postavení Evropské unie a její vnější činnosti* [online] ces.vse.cz [cit. 10. června 2013]. Dostupné na <<http://ces.vse.cz/wp-content/cihelkova-svarc-bic.pdf>>.

²³ Nemoc, smrt, či je jeho funkční období předčasně ukončeno v případě překážky nebo závažného pochybení.

2.1. Rotující předsednictví po Lisabonské smlouvě

Přijetí LS zajisté představuje významný pokrok ve způsobu, jakým EU řídí své vztahy se zbytkem světa, latinskoamerický kontinent nevyjímaje. Smlouva obsahuje změny ve fungování vnějších vztahů, na scéně se objevují noví aktéři – VPZVBP, předseda ER a ESVČ. Oblastí nejvíce ovlivněnou novými změnami jsou zajisté mezinárodní smlouvy, jak asociální, tak obchodní, podepsané mezi EU a LA.

Rotující předsednictví v Radě je institut fungující již od počátku Společenství, jak bylo nastíněno již v první kapitole. Jako každá instituce se předsednictví vyvíjelo, s každou změnou primárního práva přicházely nové pravomoci. S Lisabonskou smlouvou ovšem přicházejí takové změny, které výrazným způsobem zasahují do zaběhlého systému předsednictví. Jedná se pravděpodobně o nejvýraznější změnu v historii, která zřetelně pozměnila dosavadní systém fungování tohoto institutu. Dochází k omezení pravomocí předsednictví v oblasti vnějších vztahů a to ku prospěchu dvou nově zavedených funkcí. Stejně jako většina dalších inovací obsažených v LS, i tyto změny vycházejí z velké části ze zamítnuté Ústavní smlouvy pro Evropu.

Předchozí model předsednictví umožňoval státům sestavit evropskou agendu pro nadcházející půlrok a formovat, jakým směrem se bude politika ubírat a čeho chtějí členské státy během svého mandátu dosáhnout. Jednalo se o významnou událost pro každý členský stát, která mu dala příležitost k vlastní propagaci a zdůraznění národních priorit, tuto možnost nyní LS redukuje. Velkými zastánci změny modelu rotačního předsednictví bylo „trio zástupců“ velkých států – José María Aznar, Tony Blair a Jacques Chirac, kteří svůj postoj argumentovali tím, že v budoucnosti bude EU příliš často vedena malými státy (např. Kypr), které nedisponují nástroji, které by jim umožnily reagovat na nepředvídané události²⁴, z toho důvodu nemohou reprezentovat EU na mezinárodním poli.²⁵ Malé členské státy s tímto argumentem v zásadě nesouhlasily, přesto bylo nakonec dosaženo kompromisu a rotující předsednictví zůstalo zachováno, došlo pouze k vyjmutí oblasti vnějších vztahů z jeho kompetencí.

Dle LS předsednictví předsedá všem konfiguracím Rady, s výjimkou FAC²⁶, která je vedena VPZVBP a nadále vede i další přípravné orgány spjaté s vnějšími vztahy např.

²⁴ Například konflikt mezi Ruskem a Gruzii v roce 2008 či finanční a hospodářská krize.

²⁵ BARBER, Tony. The Appointments of Herman Van Rompuy and Catherine Ashton. *Journal of Common Market Studies*, vol. 48, 2010, s. 57.

²⁶ V případě, že jsou diskutovány obchodní záležitosti, je FAC vedeno předsedajícím státem.

COREPER I. a II., pracovní skupiny spojené s Trade and Development, RELEX²⁷ a další. Předsednictví i nadále vede diskuse, hledá kompromis a zastupuje názory Rady vůči ostatním institucím. Přestože předsednictví ztrácí výsadu vnějšího zastupování, ráda bych upozornila, že nedošlo k zjednodušení či snížení práce rotujícího předsednictví. Ba naopak. Lisabonská smlouva rozšířila počet oblastí, které spadají pod proceduru spolurozhodování, tato skutečnost klade vyšší nároky na spolupráci příslušných institucí mezi sebou a do těchto procesů je zapojeno i předsednictví.²⁸ Ačkoliv LS předsednictví bezpochyby ubírá na pravomocích, čímž snižuje jeho viditelnost, i přesto jsem přesvědčena, že je nutné, aby i nadále zastávalo svoji roli neutrálního prostředníka, který bezchybně organizuje a koordinuje příslušné záležitosti a členské státy, tím sníží riziko případné nestability. Zdůraznila bych, že tuto roli španělské předsednictví plnilo na výbornou. Je pravdou, že jeden semestr není dostatečně dlouhá doba na to, aby bylo dosaženo velkých pokroků, neboť existuje řada faktorů, které výsledné cíle limitují, přesto je to dostatečná doba pro zviditelnění zvolené agendy.

Rotující předsednictví není jediným existujícím předsednictvím po přijetí LS. Mimo tohoto klasického institutu existuje též i předsednické Trio, neboli tři po sobě jdoucí předsednictví společně spolupracující v rámci tzv. osmnáctiměsíčního programu.

2.2. Předsednické Trio

Myšlenka spolupráce tří po sobě jdoucích předsednictví nepatří mezi novinky, které nám LS představila. Trio předsednictví je známo od roku 2006²⁹, jako první jej vykonalo v letech 2007 až do první poloviny 2008 Německo, Portugalsko a Slovinsko, avšak tenkrát tato spolupráce ještě probíhala mimo rámec zakládajících smluv. Až s příchodem LS se stává tento druh spolupráce standartním, formalizovaným modelem a součástí primárního práva.

Termín „předsednické Trio“, či „Trojka“ je vládami členských států běžně používaný, avšak deklarace hovoří o triu jako o „předem určené skupině tří členských států“, která je sestavená do roku 2020 následovně:

²⁷ RELEX je pracovní skupina Rady pro vnější vztahy.

²⁸ DOSTÁL. Vít. Postlisabonské předsednictví-dobře namazaný stroj?. *Mezinárodní politika*, 2010, roč. XXXIV, č. 34, s. 16.

²⁹ Rozhodnutí Rady 2006/638 ze dne 15. září 2006, kterým se přijímá jednací řád Rady. Úř. věšt. L285, 16. října 2006, s. 47 a násl.

Tabulka 1: Schéma rotace a sestavení Tria předsednictví

2007-2008	Trio 1	Německo
		Portugalsko
		Slovinsko
2008-2009	Trio 2	Francie
		Česká republika
		Švédsko
2010-2011	Trio 3	Španělsko
		Belgie
		Maďarsko
2011-2012	Trio 4	Polsko
		Dánsko
		Kypr
2013-2014	Trio 5	Irsko
		Lotyšsko
		Řecko
2014-2015	Trio 6	Itálie
		Litva
		Lucembursko
2016-2017	Trio 7	Nizozemsko
		Slovensko
		Malta
2017-2018	Trio 8	Velká Británie
		Estonsko
		Bulharsko
2019-2020	Trio 9	Rakousko
		Rumunsko
		Finsko

Zdroj: Rozhodnutí Rady EU z 1. ledna 2007.

Jedná se tedy o zvláštní spolupráci tří předsedajících států – země, která právě předsedá EU, země která jí předcházela a země, která je v pořadí další na řadě. Smyslem zřízení „Trojky“ je zajistit soudržnost a kontinuitu práce po sobě jdoucích předsednictví a tím minimalizovat výkyvy ve vnější reprezentaci EU, které byly způsobeny střídáním zemí s odlišným zahraničněpolitickým vlivem.³⁰ Každá „Trojka“ by měla být vždy sestavena alespoň z jedné větší země. Při sestavování trojic se uplatnila i další omezení – po sobě následující státy by neměly být z nově přistoupivších zemí a také by neměla nastat situace, kdy po sobě zasedají dvě neutrální země.³¹

S přípravami společného 18 měsíčního programu začínají členské státy již dva roky před zahájením předsednictví, poté musí být program schválen Radou pro všeobecné záležitosti a Radou pro vnější vztahy. Tento program se obvykle skládá ze dvou částí a to strategického rámce, který je zasazen do širšího kontextu z pohledu dlouhodobějších cílů a operačního programu, který stanoví, o jakých otázkách se bude během 18 měsíců jednat.

Spolupráce členských států na společném programu je výbornou příležitostí k poznání kultury jiného členského státu a takto sestavené priority jsou mixem zájmů zúčastněných členských států. Navíc, takto sestavené priority mají větší váhu, než priority šestiměsíčního předsednictví.³²

Španělsko vykonalo rotující předsednictví ve spolupráci s Belgií a Maďarskem. Program této předsedající trojice byl přijat v prosinci roku 2009 s platností od roku 2010 do poloviny roku 2011. Státy se v něm zdůraznily záměr jednat koordinovaně v rámci EU a přiblížit instituce blíže k občanům.³³ Program tohoto Tria se soustředil např. na boj proti ekonomické krizi, boj proti změnám klimatu, na sociální agendu a neopomenul ani vztahy LA a Karibiku. Všechna tři předsednictví se zavázala pokračovat v rozvoji spolupráce, týkají se boje proti drogám, organizovanému zločinu, taktéž možnosti posílení justiční spolupráce se zeměmi latinskoamerického regionu.

2.3. Stálý předseda Evropské rady

První zásadní změnou platnou od počátku roku 2010 je vytvoření funkce stálého Předsedy ER (angl. *The President of the European Council*), mnohdy se také o této funkci

³⁰ FIALA, PÍTROVÁ: *Evropská unie...*, s. 217.

³¹ Tamtéž.

³² *The forgotten trio* [online]. kosmopolito.org [cit. 15. března 2013]. Dostupné na <<http://www.kosmopolito.org/2010/03/07/the-forgotten-trio/>>.

³³ *Presidencia Española de la Unión Europea* [online]. juntadeandalucia.es [cit. 15. března 2013]. Dostupné na <http://www.juntadeandalucia.es/export/drupaljda/1EUROPA_JUNTA_ESP_PRESIDENCIA_BAJA1.pdf>

hovoří jako o „evropském prezidentovi“.³⁴ Stálý předseda zastupuje EU na úrovni hlav států a vlád, nikoliv však na ministerské úrovni.

Stálý předseda ER je volen ER systémem kvalifikované většiny na období dva a půl roku s možností znovuzvolení na další funkční období, tj. dvakrát po sobě.³⁵ V případě nutnosti, lze odvolat Předsedu ER z funkce stejným způsobem. Důvody odvolání vymezuje SEU, konkrétně čl. 15, odst. 5, a to v případě překážky nebo závažného pochybení. Kromě úpravy v SEU je jmenování do funkce „evropského prezidenta“ upraveno i v Prohlášení č. 6 k Lisabonské smlouvě: „*Při výběru osob vyzvaných k vykonávání funkcí předsedy Evropské rady, předsedy Komise a vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku se vezme náležitě v úvahu nezbytnost respektování zeměpisné a demografické rozmanitosti Unie a jejích členských států*“.³⁶

Stálý předseda ER se zhostil povinností, které předtím náležely rotujícímu předsednictví. Předsedajícímu státu nadále zůstává zodpovědnost za zasedání v sektorových radách (kromě Rady pro všeobecné záležitosti - FAC). Jeho pravomoci vyplývají ze čl. 15, odst. 6 SEU: předseda ER a vede její jednání, zajišťuje přípravu a kontinuitu jednání ER, dále usiluje o usnadnění soudržnosti a kontinuity uvnitř této instituce. Mimo to, je povinen předložit EP zprávu ze zasedání ER. S výkonem této funkce je neslučitelná jakákoliv vnitrostátní funkce. Ohledně jiných funkcí či postů, v tomto ohledu Smlouvy mlčí.

Další pravomoci, které mu náleží, se týkají vnějšího zastupování EU v oblastech SZBP, při výkonu těchto pravomocí nikterak neomezuje VPZVBP.³⁷ Tato funkce byla zřízena zejména pro zastupování na mezinárodní scéně a prezentování konsenzu všech 27 členských států. V praxi se jedná o reprezentanta EU, který jí reprezentuje při jednání se třetími státy (například na summitech).

Nové institucionální uspořádání bylo navrženo tak, aby byla umožněna viditelnost, stabilita, soudržnost a bylo dosaženo hladkého fungování předsednictví, z tohoto důvodu je nezbytné, aby politik vykonávající tuto funkci nebyl příliš dominantní a asertivní osobností. Aby bylo docíleno bezproblémového fungování, je především žádoucí hledat kompromis v názorech všech sedmadvaceti členských států a to zejména v otázkách spadajících do sféry citlivých oblastí.³⁸ Vybrat správnou osobu do této funkce nebylo vůbec jednoduché, což bylo

³⁴ Toto pojmenování funkce pochází ze zamítnuté Ústavní smlouvy pro Evropu, se kterým ovšem mnohé státy nesohlasily, proto LS zvolila přijatelnější pojmenování předseda Evropské rady.

³⁵ Čl. 15, SEU.

³⁶ Prohlášení k čl. 15 odst. 5 a 6, čl. 17 odst. 6 a 7 a článku 18 SEU.

³⁷ Čl. 15, odst. 6 SEU.

³⁸ CHOPIN, Thierry. LEFEBY, Maxime. Three Phone Numbers for Europe: Will the Lisbon Treaty Make the European Union More Effective Abroad?. *Brookings US- Europe analysis series number 43*, 6. ledna 2009, s. 2.

ztíženo i tím, že ohledně jména osoby musí panovat shoda ve všech členských státech. Každý členský stát preferuje svého favorita, o kterém je přesvědčen, že se této funkce zhostí lépe, než jiní kandidáti. Velkou váhu při jeho volbě budou mít bezesporu velké členské státy. Je téměř nulová šance, že by byla zvolena osoba, se kterou Německo, Francie či Velké Británie nesouhlasí. V souvislosti s tímto postem bylo například nejčastěji skloňováno jméno Tonyho Blaira, jež patří ke špičkám evropské politiky³⁹, ten však pro svoji dominantní a ambiciózní povahu nakonec zvolen nebyl.⁴⁰

Na mimořádném summitu konaném 19. listopadu 2009 byl, na základě konsenzu, historicky prvním stálým předsedou jmenován bývalý belgický premiér Herman Van Rompuy, který nejlépe splňoval atributy nezbytné pro výkon této funkce.⁴¹ Jak sám po zvolení uvedl: „*Do takto vysoké funkce jsem původně nesměřoval. Nijak jsem se o ni nezasazoval. Ujímám se jí však dnes s přesvědčením.*“⁴² Bývalý belgický premiér byl pro členské země kompromisním kandidátem, zvláště pro Nicolase Sarkozyho a Angelu Merklovou, kteří se dle některých analytiků obávali, že by je příliš dominantní osoba mohla zastínit.⁴³

2.4. Vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Druhou reprezentativní funkcí se stal vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku (angl. *High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy*). V tomto případě se nejedná o nově vzniklou funkci, existovala již od Amsterodamské smlouvy, kde se jednalo o post Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (VP-SZBP), vykonávanou Generálním tajemníkem Rady Javierem Solanou.⁴⁴ LS tento post pouze reviduje. Nicméně na rozdíl od současného pojetí této pozice, VP-SZBP nebyl dříve institucionálně propojen s EK. Jak jsem již zmínila výše, pravomoci VPZVBP byly převzaty ze Smlouvy o ústavě pro Evropu, tato funkce pouze dostala „skromnější název“. Doposud platné rozdělení pravomocí v rámci vnějších vztahů

³⁹ Dalšími potencionálními adepty na tento post byli Jean Claude Juncker a Jan Peter Balkenede.

⁴⁰ Proti volbě Blaira byla hlavně strana Zelených, která ho odsuzovala za to, že inicioval válku v Iráku.

⁴¹ Např. jako ministerskému předsedovi konzervativce se mu podařilo zmírnit silné napětí mezi dvěma belgickými komunitami - Valony a Vlány, jež bylo příčinou nemožností sestavení stabilní vlády.

⁴² Evropská komise. *Jsou známá jména politiků, kteří obsadí nové nejvyšší funkce EU* [online]. ec.europa.eu, 20. listopadu 2009 [cit. 10. března 2013]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/news/eu_explained/091120_cs.htm>.

⁴³ *Nový prezident, šedá úřednická myš nebo schopný vyjednavac?* [online]. ceskatelevize.cz, 21. prosince 2009 [cit. 10. března 2013]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/73068-novy-prezident-eu-seda-urednicka-mys-nebo-schopny-vyjednavac>>.

⁴⁴ Javier Solana zastával tuto funkci v období 1999-2009.

končí a VPZVBP se nyní stává vlivnou a reprezentativní osobou v oblasti vnějších vztahů, která je provázána rovnou s několika institucemi. Funkční období VPZVBP je pětileté.

Cílem této revidované funkce je zvýšit soudržnost vnějších činností a zastupování EU navenek. Do funkce vysokého představitele „*jmenuje Evropská rada se souhlasem předsedy Komise kvalifikovanou většinou. Evropská rada jej může stejným způsobem odvolat.*“⁴⁵ Souhlas předsedy Komise je v tomto případě nezbytný, neboť VPZVBP je z povahy své funkce automaticky i místopředsedou Komise (čl. 18, odst. 4 SEU).

Pravomoci VPZVBP jsou velmi široké, což je způsobeno zejména tím, že tato nová funkce v sobě kumuluje dvě doposud existující role a jednu nově vzniklou. Z těchto důvodů tento post bývá často označován jako „triple-hatted“, tj. vykonává tři funkce současně. Zaprvé, přebírá odpovědnost za funkci VPZVBP, „přispívá svými návrhy k vytváření společné zahraniční a bezpečnostní politiky a zajišťuje provádění rozhodnutí přijatých Evropskou Radou a Radou.“⁴⁶ Z tohoto článku je patrné, že VP nedisponuje rozhodovací pravomocí, což znamená, že nevytváří zahraniční politiku jako takovou. Ta je vytvářena v Radě a ER prostřednictvím členských států a VPZVBP posléze funguje jako nástroj jejího provádění. Zadruhé, přebírá úkoly v oblasti vnějších vztahů, které doposud vykonávalo šestiměsíční rotující předsednictví a rovněž předsedá FAC. Zatřetí, vysoký představitel je rovněž místopředsedou Komise, „odpovídá za úkoly, které jí přísluší v oblasti vnějších vztahů, a za koordinaci dalších hledisek vnější činnosti Unie.“⁴⁷ Pokud VPZVBP plní úkoly v Komisi, podléhá postupům, jež upravují fungování Komise.⁴⁸ Funkce vysokého představitele tedy tvoří jakýsi pomyslný most mezi Radou a Komisí, což vytváří potenciál k zlepšení efektivity a koherence⁴⁹ v zahraniční politice.

Hlavní funkcí VPZVBP je funkce reprezentativní, tj. „zastupuje Unii v záležitostech společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Jménem Unie vede politický dialog se třetími stranami a vyjadřuje postoj Unie v mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích.“⁵⁰ To znamená, že VPZVBP umožňuje mluvit jménem EU v záležitostech, kde je shodný postoj, což doposud dělal jménem Rady na žádost předsednictví.

VPZVBP má možnost převzít iniciativu v rámci vnějších vztahů EU a formovat unijní agendu v mezinárodních záležitostech, čl. 18 odst. 2 SEU, uvádí, že vysoký představitel

⁴⁵ Čl. 18, odst. 1 SEU.

⁴⁶ Čl. 27, odst. 1 SEU.

⁴⁷ Čl. 18, odst. 4 SEU.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Koherence neboli soudržnost v zahraniční politice znamená zajistit jednotný postoj v prohlášeních, sankcích či v dalších diplomatických iniciativách a mnohé další.

⁵⁰ Čl. 27, odst. 2 SEU.

„vede společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Unie. Přispívá svými návrhy k vytváření této politiky a provádí ji jako zmocněnec Rady. Stejně jedná i v oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky.“

Při plnění své funkce se VP dle čl. 27, odst. 3 SEU opírá o Evropskou službu pro vnější činnost⁵¹. Vzhledem ke skutečnosti, že VP disponuje širokou odpovědností, je třeba, aby měl k dispozici dobře vybavenou a strukturovanou instituci. Strukturu ESVČ jako takové a rovněž i fungování tohoto nového úřadu ponechává LS otevřené a zcela záleží na VPZVBP, jakým způsobem svoji tuto opěrnou instituci vytvoří.

Jako předseda FAC přebírá roli rotujícího předsednictví, které v rámci FAC již nehraje zvláštní roli⁵², jeho úkolem je příprava zasedání a disponuje také pravomocí svolat mimořádné zasedání Rady a to v případech vyžadujících rychlé rozhodnutí.⁵³ Lisabonská smlouva mimo jiné VPZVBP umožňuje dotazovat se Rady, předkládat jí podněty a návrhy v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky.⁵⁴

Historicky prvním VPZVBP byla zvolena baronka Catherine Ashtonová, do té doby mediálně neznámá osobnost, ale činná v evropských strukturách, vykonávající post komisařky pro obchod.⁵⁵ Její volbu můžeme označit za kontroverznější, než tomu bylo v případě Hermana Van Rompuye. Před švédským předsednictvím stál nelehký úkol – vybrat kandidáty, kteří by byli akceptovatelní pro všechny členské státy a rovněž odpovídali logice, podle které se důležité posty v EU obsazují. Bylo třeba zajistit, aby oba kandidáti (VPZVBP a předseda ER) nepocházeli z velkého členského státu (nebo naopak), neměli stejnou politickou příslušnost, mimo to se v úvahu rovněž brala genderová pravidla a geografická vyváženost.⁵⁶

Státy opět zvolily nejméně výrazného kandidáta a rovněž i kandidáta s nejméně zkušenostmi v zahraniční politice.⁵⁷ Zvolení Catherine Ashtonové může mít dvě vysvětlení. Zaprvé, využití obchodní síly EU v zahraniční politice nebo snaha, aby se VPZVBP příliš neorientoval v otázkách zahraniční politiky a tím by nemohl omezovat jednotlivé členské

⁵¹ Dále je rovněž zodpovědný za Evropskou obrannou agenturu, Satelitní středisko EU, Ústav EU pro studium bezpečnosti a Evropskou bezpečnostní a obrannou školu. Těmto organizacím poskytuje institucionální oporu ESVČ.

⁵² LS došlo k rozdělení Rady GAER na Radu pro zahraniční věci a na Radu pro všeobecné záležitosti, které i nadále předsedá rotující předsednictví jakožto dalším formacím Rady.

⁵³ Čl. 30, odst. 2 SEU.

⁵⁴ Čl. 30, odst. 1 SEU.

⁵⁵ Tuto pozici vykonávala od října 2008 do prosince 2009, ve funkci nahradila Petera Mandelsona. Během jejího mandátu se jí podařilo zajistit významnou dohodu o volném obchodu s Jižní Koreou.

⁵⁶ Prvním „europrezidentem“ je Herman Van Rompuy. [online]. euroaktiv.cz, 20. listopadu 2009 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na <<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/prvnim-europrezidentem-je-herman-van-rompuy-006769>>.

⁵⁷ V souvislosti s tímto postem byli rovněž zmiňováni Miguel Angel Moratino, Ursula Plassnik či Frank-Walter Steinmeier, kteří zastávali funkci ministrů zahraničních věcí ve svých státech.

státy ve sféře jejich zahraničně-politických zájmů.⁵⁸ Jako kandidátka na tuto pozici se objevila poměrně pozdě a její zvolení do funkce bylo překvapením nejen pro okolí, ale pro ni samotnou, jak sama přiznala: „*Jsem jmenováním velmi poctěna a jsem hrdá, že mi byl tento úkol svěřen. Budu ve světě hájit naše hodnoty,*“ uvedla.⁵⁹

Domnívám se, že tento post by měla vykonávat osoba dostatečně silná, se zkušenostmi z vedoucí funkce a dobrým postavením na mezinárodní scéně, která by EU na mezinárodní scéně zaručila prestiž a pověst dobrého partnera. V případě Catherine Ashtonové je nutno podotknout, že nebyla příliš známou osobností ani ve Velké Británii, což na druhou stranu můžeme považovat i za pozitivum – VPZVBP se stala osoba s čistým štítem, nekontroverzní a bez komplikované profesní historie, což jí dává možnost zhostit se tohoto postu bez jakýchkoliv předsudků.

2.5. Vztah mezi předsedou Evropské rady a Vysokým představitelem pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Jak bylo již zmíněno v předchozí kapitole, Lisabonská smlouva se jasně nevyjadřuje k tomu, jak bude VPZVBP sdílet kompetence s předsedou ER a předsedou Komise. Rovněž ponechává nedefinovanou podobu ESVČ a vyhýbá se řešení, jak bude tato služba spolupracovat s diplomatickými službami členských států. Krom VPZVBP i předseda ER „*zajišťuje na své úrovni a v této funkci vnější zastupování Unie v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky, aniž jsou dotčeny pravomoci vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.*“⁶⁰ Z textu je patrné, že existuje jakési prolnutí obou těchto funkcí, co však patrné není, je, jakým způsobem se má činnost mezi oba tyto činitele rozdělit. Ze smlouvy jasně nevyplývá, zdali má být Předseda ER spíše pouhým předsedou nebo vůdčí osobností, neboť toto ustanovení dle mého názoru umožňuje dvojí interpretaci. O roli každé z těchto osobností rozhodne až praxe, předpokládám, že stěžejní roli sehrají jednotlivé osobnosti, které sami vymezí, jaký vztah mezi sebou budou uplatňovat.

⁵⁸ *Two challenging choices for EU's future: President Van Rompuy and HR Ashton* [online]. thenewfederalist.eu, 21. listopadu 2009 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na <<http://www.thenewfederalist.eu/Two-challenging-choices-for-EU-s-future-President-Van-Rompuy-and-HR>>.

⁵⁹ Evropská komise. *Belgický premiér Van Rompuy jmenován prvním prezidentem Evropské unie.* [online]. ec.europa.eu, 20. listopadu 2009 [cit. 10. března 2013]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/news/eu_explained/091120_cs.htm>.

⁶⁰ Čl. 15, odst. 6 SEU.

Aktuálně probíhá první funkční období⁶¹ a obě osobnosti si mezi sebou vytyčily hranice a pravidla spolupráce a to tak, že předseda ER je zodpovědný za vztahy s hlavami států a vlád, přičemž VPZVBP přísluší jednání na ministerské úrovni.⁶² Avšak nelze vyloučit, že v roce 2014, poté co se funkcí ujmou nové osobnosti, nezůstanou všechna pravidla nastavená Hermanem Van Rompuyem a Catherine Ashtonovou nadále platná. Domnívám se, že nějaký precedent přetrvá, ale nové osobnosti budou mít možnost upravit svůj vztah mezi sebou od počátku dle svých představ a potřeb.

Vzhledem k nově zavedeným funkcím stálého předsedy ER a VP bylo nutné, aby předsednictví zkoordinovalo své aktivity právě s Hermanem Van Rompuyem a Catherine Ashtonovou. Španělská vláda se zavázala během svého mandátu usilovat o zviditelnění nově vzniklých funkcí, jak posléze potvrdil ministr zahraničí Španělska Miguel Angel Moratinos, předsednictví poskytne podporu novým lídrům EU a nemá v plánu je na evropské scéně zastiňovat.⁶³

2.6. Evropská služba pro vnější činnost

Dalším důležitým přínosem LS bylo vytvořit v krátkodobém horizontu Evropskou službu pro vnější činnost (ESVČ).⁶⁴ ESVČ často také přezdívaná jako „evropská diplomacie“, je autonomní orgán, sídlící v Bruselu, který je zcela nezávislý na Radě a Komisi. Má povahu *sui generis*, která odráží jeho unikátní funkci. Před vytvoření ESVČ byla úprava poněkud složitější. Pod Komisí existovalo Generální ředitelství pro vnější vztahy (DG External relations) s vlastním komisařem, na straně druhé zde byl Javierem Solanou obsazen post VP-SZBP, který měl k dispozici sekretariát Rady a některé další specifické nástroje tehdy ještě II. pilíře. Smlouvou se prakticky spojují kapacity Komise a Rady, které jsou navíc doplněny o diplomaty z členských států, což zdatelně posiluje schopnost EU působit na mezinárodní úrovni.

ESVČ asistuje VPZVBP při plnění jeho mandátu a zajišťuje rozvoj a kontinuitu v rámci vnějších vztahů EU. Mimo jiné je nápomocna předsedovi ER, Komisi a jejím členům, stejně tak i členským státům v oblasti vnějších vztahů, za účelem dosažení vyšší míry koordinace a

⁶¹ V případě Hermana Van Rompuyem se jedná již o druhé funkční období, dne 28. února 2013 byl opětovně zvolena na dalších 30 měsíců.

⁶² CEBADA ROMERO, Alicia. La alta representante de la Unión Europea: la primera ministra integral de Acción exterior. *Working paper*, 2010, č. 19, s. 6.

⁶³ Španělsko přenechá otěže „evropskému prezidentovi“ [online]. euractiv.cz, 21. prosince 2009 [cit. 10. dubna 2013]. Dostupné na <<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/spanelsko-prenecha-oteze-evropskemu-prezidentovi-006879>>.

⁶⁴ Vytvořena rozhodnutím Rady o organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost (2010/427/EU) ze dne 26. června 2010.

soudržnosti. V primárním právu je služba zmíněna pouze okrajově jakožto instituce, o kterou se při výkonu své funkce opírá VPZVBP.⁶⁵

„Organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost stanoví rozhodnutí Rady. Rada rozhoduje na návrh vysokého představitele po konzultaci s Evropským parlamentem a po obdržení souhlasu Komise.“⁶⁶ Další skutečnosti, jakými jsou vznik organizace a působnost tohoto útvaru, jsou ve smlouvách nezodpovězeny a je zde umožněna různá interpretace.

Dle primárního práva se služba skládá ze zástupců sekretariátu Rady a Komise a diplomatických služeb členských států.⁶⁷ Aby byla zachována evropská identita, a instituce působící v oblasti vnějších vztahů měly rovnocenné zastoupení v ESVČ, tvoří 60 % personálu stálí úředníci Rady a Komise. ESVČ je složena ze dvou částí – ústředí a delegací EU ve třetích zemích a při mezinárodních organizacích, kterých nalezneme více než 130 po celém světě.⁶⁸

Sídlem ESVČ byl stanoven Brusel, dle čl. 1 odst. 2 rozhodnutí o organizaci a fungování ESVČ.

Důvody k vytvoření ESVČ byly dva, tím prvním byla podpora VPZVBP v plnění jeho rozšířených úloh a tím druhým reprezentace EU v zámoří. ESVČ je více než diplomatické těleso, můžeme říci, že se jedná o „integrované ministerstvo zahraničních věcí“, které doplňuje práci VPZVBP v oblasti vnějších vztahů. Snahou bylo dosáhnout soudržnější a efektivnější evropské zahraniční reprezentace, která by posílila úlohu Unie v globálním měřítku tak, aby mohla lépe a účinněji prosazovat své zájmy a hodnoty.

Služba disponuje nezbytnými pravomocemi pro výkon svých úloh a plnění cílů. Podporuje VP-VZBP ve směřování a koordinaci zahraniční politiky, přispívá k programování a řízení vnějších vztahů v třetích zemích a reprezentuje EU za jejími hranicemi. Tato instituce je dále zodpovědná za komunikaci a veřejnou diplomacii ve třetích zemích, dále jako pozorovatelská mise při volbách. Je nutné podotknout, že ESVČ nenahrazuje diplomacie členských států, nýbrž s nimi spolupracuje. ESVČ nedisponuje rozhodovacími pravomocemi.

⁶⁵ Čl. 27, odst. 3 SEU.

⁶⁶ Tamtéž.

⁷¹ Evropská komise. *La presidencia española logra la creación del SEAE* [online]. ec.europa.eu, 22. července 2010 [cit. 10. dubna 2013]. Dostupné na <<http://www.euractiv.es/noticias/presidencia-esp%C3%B1ola/noticia.php?noticia=945>>.

⁶⁸ Čl. 1 odst. 4 rozhodnutí Rady ze dne 26. července 2010 o organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost (2010/427/EU).

Úspěšné vytvoření ESVČ bylo jedním z cílů španělského předsednictví, který se i přes počáteční překážky podařilo splnit.⁶⁹ Vytváření ESVČ probíhalo postupně v několika fázích, za vypracování návrhu o fungování ESVČ, jeho struktury, právního postavení, financování byla zodpovědná Catharine Asthon a její tým, ale také EP a Rada. Španělské předsednictví se na vytváření ESVČ podílelo prostřednictvím svým úředníků, kteří zasedali v několika přípravných orgánech Rady, stejně tak i v Politickém a bezpečnostním výboru. Kromě toho byli španělští diplomaté členy úzkého týmu, který pomáhal Catherine Ashtonové s přípravou návrhu na vytvoření ESVČ.⁷⁰

Dosáhnout shody ohledně principu, o který se má diplomatická služba opírat bylo poměrně komplikované, neboť jak členské státy, tak každá z institucí měly vlastní představu ohledně tohoto principu.⁷¹ První návrh představila VPZVBP plenárnímu zasedání EP 10. března 2010, ten však vyvolal vlnu odporu a nesouhlasu, jak ze strany členských států, tak institucí a poslanci EP byl zamítnut. Přepracovaný návrh byl již schválen EP, což umožnilo započít s obsazování postů v této nově vznikající instituci.⁷²

Na finální podobě služby se shodlo španělské předsednictví 21. června 2010 v Madridu, přičemž byla následně spuštěna v prosinci téhož roku.

2.7. Dílčí závěr

Před přijetím LS bylo rotující předsednictví prakticky spojujícím článkem dvou institucí – ER a Rady. Premiér předsedající země předsedal ER po dobu šesti měsíců, přičemž jí vedl, formoval její agendu a usiloval o dosažení politického konsenzu. Krom toho sehrával i důležitou roli po boku VP-SZBP a předsedy EK při zastupování EU navenek. Rotující předsednictví po LS zůstalo zachováno, ale nehraje již tak významnou roli ve vnějších vztazích jako tomu bylo doposud.

Do vnějších vztahů nově zasahuje i VPZVBP a předseda Rady EU, kteří se nyní společně s ESVČ pokusí zajistit nezbytnou kontinuitu a efektivitu v této oblasti.

⁶⁹ Původně bylo naplánováno spuštění ESVČ na konec dubna 2010, tento termín se však nepodařilo dodržet.

⁷⁰ LEFEBVRE, Maxim, HILLION, Christophe. *The European External Action Service: towards a common diplomacy?*. Swedish Institute for European Policy Studies, 2010. s. 4.

⁷¹ Evropská komise prosazovala fungování na základě komunitárního principu, naopak členské státy preferovaly princip mezivládní. Zdroj: *Parliament twists Ashton's arm over EEAS*. [online]. euractiv.com, 11. června 2010 [cit. 8. června 2013]. Dostupné na <<http://www.euractiv.com/future-eu/parliament-twists-ashton-s-arm-over-eeas-news-495150>>.

⁷² *Ashton přepracovala návrh na podobu diplomatické služby EU* [online]. euractiv.cz, 23. dubna 2010 [cit. 8. června 2013]. Dostupné na <<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/ashton-prepracovala-navrh-na-podobu-diplomaticke-sluzby-eu-007409>>.

Předseda ER je vedoucí funkcí, která umožňuje EU prezentovat jednotně její názory a zároveň reprezentuje spleť institucionální systém EU, je organizátorem, moderátorem a mluvčím. Z povahy jeho funkce vyplývá, že by měl zorganizovat spolupráci mezi rotujícím předsednictvím a stálým předsednictvím na maximální úrovni. Nově je pověřený i organizací summitů, jejich vedením a samozřejmě rozhoduje o místě jejich konání. Zastávám názor, že osobnost zastávající post předsedy ER by neměla být tolik výraznou, aby nedocházelo k zastínění dalších evropských aktérů, ale spíše by se měla pokusit hledat kompromis, kterého je často obtížné dosáhnout vzhledem k velkému počtu členských států a zajistit bezproblémovou organizaci.

VPZVBP je zvláštním postem v EU, který je napříč provázán se všemi nejdůležitějšími institucemi, dále reprezentuje EU, sestavuje agendu, vyjednává a vede diplomacii. Jeho pravomoci jsou daleko rozsáhlejší a se silnějším vlivem na zahraniční politiku, v porovnání s předsedou Rady EU.

ESVČ bude napomáhat VPZVBP ve výkonu jeho mandátu a působit ve spolupráci s diplomatickými službami členských států. Členské státy a instituce EU se celkově k projektu vytvoření ESVČ stavěly pozitivně a s jejím vznikem rovněž počítala i Lisabonská smlouva. Jako problematické se jevílo to, že v LS nebyly vymezeny pravomoci, struktura ani organizace nového orgánu, a proto je podoba ESVČ výsledkem jednání mezi institucemi a členskými státy, přičemž všichni aktéři promítali do jednání vlastní vize a zájmy.

3. Vztahy Evropské unie a Latinské Ameriky

Tato kapitola se zabývá vztahy EU a LA. Hlavním záměrem je analyzovat vzájemné vztahy mezi těmi bloky a jejich specifičnost. Kapitola představí základní milníky vývoje těchto vztahů a to jak s LA jako celkem, tak i s jednotlivými uskupeními. Předposlední kapitola vystihuje stav vztahů bezprostředně před počátkem španělského předsednictví.

Úvodem považuji za důležité objasnit proč je, či by měla být LA prioritou vnějších vztahů pro EU. Jedním z důvodů je strategický význam této oblasti – LA prochází obdobím politické stabilizace a nebývalého hospodářského růstu, což jí umožňuje větší zapojení na mezinárodním poli. Naopak Evropa potřebuje navázat spolupráci s novými partnery, aby byla schopna udržet si výsadní postavení. Navíc EU s LA sdílejí společné hodnoty a kulturní podobnost, kterou nenalezneme v jiných regionech světa. Nelze opomenout ani ekonomické hledisko, které dle mého názoru sehrává stěžejní roli v EU-LA vztazích. Vztahy mezi oběma regiony budou i nadále postupovat kupředu, pokud současná politická vůle zůstane zachována.

Institucionalizace politických vztahů mezi EU a LA se během posledních desetiletí postupně zvyšovala. Do 60. let dialog s latinskoamerickým kontinentem prakticky neexistoval. V průběhu 60. let začala pomalu rozvíjet spolupráce obchodní a hospodářská spolupráce. Hlavními důvody, proč ES v té době nemělo potřebu navazovat vztahy s LA, byly autoritářské režimy a nedostatečná regionální integrace, která by z latinskoamerických zemí vytvořila pro ES zajímavějšího partnera pro vyjednávání.⁷³

První výrazný pokrok přichází až v 70. letech, kdy došlo k podpisu první generace dohod mezi EU a LA a byla ustanovena pravidelná setkání na meziparlamentní úrovni. Dále byly vztahy upraveny sérií po sobě jdoucích dohod, obchodu a spolupráce, které kopírovaly situaci na mezinárodní scéně. V 80. letech v LA panovala špatná ekonomická situace, což činilo z LA pro investory nezajímavou oblast, rovněž se do vztahů s EU negativně promítla válka o Falklandy.

Začlenění Španělska a Portugalska do ES můžeme považovat za spouštěcí mechanismus vztahů mezi EU a LA, které díky tomu byly zahrnuty do agendy a EU se tím stala efektivní protiváhou do té doby tradiční americké hegemonie.⁷⁴ Obě země ihned po vstupu začaly všestranně podporovat rozvoj vztahů s touto oblastí. V roce 1986 byl vývoj uvnitř

⁷³ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 425.

⁷⁴ SANAHUJA, José Antonio. *De Río a Madrid: límites y posibilidades de las relaciones Unión Europea-América Latina* [online]. iadb.org [cit. 21. května 2013]. Dostupné na <<http://www.iadb.org/intal/intaledi/PE/2007/00125.pdf>>.

Společenství příznivý pro rozvoj vnějších vztahů, byl přijat Jednotný evropský pakt (JEA), ve kterém byla institucionalizována koordinovaná zahraniční politika evropských zemí.⁷⁵

Podpis Maastrichtské smlouvy, na jejímž základě vznikl tzv. druhý pilíř – SZBP, otevírá EU možnost zahájit novou strategii ve vztazích s LA. Tato meziregionální strategie se snažila vytvořit mezi oběma regiony vztah preferenčního charakteru, speciálně nastavený pro jednotlivé země a uskupení.⁷⁶ Na počátku 90. let již byla ve většině zemí LA konsolidována demokracie, což se odrazilo i na podobě dohod uzavřených v tomto období. Jednalo se o dohody tzv. třetí generace, charakteristické zahrnutím lidskoprávní klauzule a zároveň došlo k rozšíření kooperace i o nové oblasti.

3.1. Vztahy s jednotlivými regiony Latinské Ameriky

Hovoříme-li o vztazích EU s latinskoamerickým kontinentem, je třeba mít na paměti, že LA není jednotným regionem, právě naopak. Jedná se o velmi různorodý region, jak z hlediska historického, politického, tak i geografického či ekonomického, z toho důvodu se vztahy liší stát od státu, uskupení od uskupení. Společná politika vůči latinskoamerickému regionu jakožto celku prakticky neexistuje. Jednotlivé státy a uskupení LA jsou v mnoha ohledech rozličné, proto EU přistupuje osobitě ke každému z nich.

Dialog mezi EU a LA je veden hned na několika úrovních, v první řadě na úrovni regionální, která zahrnuje pravidelné summity EU-LAC, dále na úrovni subregionální, tzv. s uskupeními typu Mercosur či CAN a v neposlední řadě i na úrovni bilaterální, kdy se jedná o vyjednávání přímo s určitými státy.

Meziregionální spolupráce probíhá od roku 1986, kdy byla založená Skupina z Ria zahrnující státy celé LA a některé karibské země. Je hlavním konzultačním mechanismem na celém jihoamerickém kontinentu, vztahy mezi touto skupinou a EU se staly oficiálními v roce 1990 prohlášením vydaným v Římě, od té doby se každoročně setkávají ministři zahraničních věcí a jednou za dva roky se koná summit EU-LAC.⁷⁷ Na regionální úrovni, kromě pravidelných summitů, také probíhají setkání mezi EP a Latinskoamerickým parlamentem (Parlatino), jež kladou důraz zejména na šíření zastupitelské demokracie na tomto kontinentu.

⁷⁵ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy...*, s. 427.

⁷⁶ ALVAREZ, MACÍAS, María, Victoria. Relaciones interregionales entre la Unión Europea y América Latina: ¿Cambio o continuidad luego del Tratado de Lisboa?. *Otro Sur Digital*, roč. 1, č. 3, s. 9.

⁷⁷ *Latinská Amerika* [online]. circa.europa.eu, 24. července 2002 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7247_cs.htm>.

3.1.1. EU- Mercosur

Mercosur (španělsky *Mercado Común del Sur*), neboli Jihoamerický společný trh je ekonomické uskupení vytvořené 26. března 1991 podpisem smlouvy v Montevideu mezi Brazílií, Argentinou, Uruguayí a Paraguayí.⁷⁸ Po EU a NAFTA se jedná o třetí největší ekonomické uskupení na světě. Mercosur byl založen s cílem vytvoření volného obchodu zboží, služeb a průmyslových výrobků, ale rovněž i přiblížení politické a harmonizace legislativy mezi členskými státy. Mercosur byl brzy po svém vytvoření považován za velkou příležitost, jak pro LA jako celek, tak i mimo ni. Přispěl ke konsolidaci demokracie v členských zemích, zlepšení dvoustranných vztahů a v neposlední řadě zvýšil i obchod uvnitř uskupení, čímž samozřejmě rychle přitahoval mezinárodní, ale i regionální pozornost.⁷⁹

V roce 1994 byla zahájena strategie EU vůči Mercosur, o rok později došlo k podpisu Mezuregionální rámcové dohody o spolupráci mezi oběma regiony, přesto, že je tato dohoda účinná, nikdy nebylo plně využito jejího potenciálu. Tato dohoda byla založena na třech pilířích: volný obchod, spolupráce a politický dialog. Konkrétními ekonomickými cíli této smlouvy bylo: liberalizace produktů a služeb, diskuse nad citlivými otázkami týkajícími se nejen zboží, ale i např. služeb, investic, zadávání veřejných zakázek, hospodářské soutěže, průmyslových práv či práv duševního vlastnictví a zavést systém řešení sporů mezi oběma entitami.⁸⁰

Očekávalo se, že dojde k poměrně brzkému uzavření jednání, ta ovšem započala až v roce 1999 u příležitosti konání prvního summitu EU – LAC v Brazílii. Od dubna 2000 až do roku 2004 se konalo celkem jedenáct kol vyjednávání, kde mělo dojít k doladění všech stanovisek, která bránila podpisu Asociační dohody. V červenci 2002 proběhlo jednání za účasti Pascala Lamy a Chrise Patten⁸¹, na kterém se oba evropští představitelé se svými protějšky z Mercosur dohodli na velmi ambiciózním plánu ohledně závěrečné fáze společného vyjednávání, kterého mělo být dosaženo v následujícím kalendářním roce. Rovněž bylo stvrzeno, že Mercosur se stává pro EU velmi atraktivní oblastí a obě strany mají zájem na úspěšném dokončení regionální integrace.⁸² Posléze v roce 2004 proběhly další dvě kola

⁷⁸ V roce 2012 se uskupení Mercosur připojila Venezuela.

⁷⁹ MALAMUD, Carlos. *EU y Mercosur: negociaciones sin futuro* [online]. realinstitutoelcano.org, 27. září 2012 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/america+latina/ari61-2012_malamud_ue_mercosur.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Pascal Lamy byl v té době komisařem pro obchod, Chris Patten komisař pro vnější vztahy.

⁸² *Commissioners Lamy and Patten agree with Mercosur counterparts ambitious program for EU-Mercosur trade negotiations* [online]. circa.europa.eu, 24. července 2002 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na

vyjednávání s cílem uzavřít asociační dohodu, čímž by došlo k vytvoření zóny volného obchodu mezi oběma regiony prostřednictvím liberalizace obchodu v souladu s pravidly WTO.⁸³ Jednání však byla v roce 2004 přerušena z důvodu problémů⁸⁴, které se objevily a bránily podpisu dohody. Klíčovým momentem pro obě entity bylo úspěšné dokončení kola jednání WTO z Dauhá, na které netrpělivě čekaly, jednání však nebyla dokončena (a do dnešního dne stále probíhají) v očekávaném horizontu, což vnuklo nápad znovuotevření vyjednávání biregionální dohody. Španělské předsednictví projevilo dostatek odvahy a znovu otevřelo toto téma a pokusilo se vyřešit sporné oblasti bránící uzavření dohody.

3.1.2. EU-CAN

Uskupení CAN (španělsky *Comunidad Andina de Naciones*) je po Mercosur druhým největším ekonomickým uskupením v LA. Andská integrace byla založena v roce 1969 Kartagenskou dohodou, přičemž do roku 1996 používala název Andská skupina či Andský pakt. Prostřednictvím protokolu z Trujillo byl název změněn na Andské společenství. Členy CAN jsou Bolívie, Kolumbie, Peru a Ekvádor, členem byla i Venezuela, která však uskupení v roce 2006 opustila.

CAN byl prvním regionem LA, se kterým EU uzavřela dohodu o regionální spolupráci již v roce 1983 a také první region, který dostával finanční podporu z EU. Jak EU, tak CAN spolu sdílí stejné hodnoty a demokratické principy, přesto o vzájemných vztazích lze hovořit jako o asymetrických a to jak v politické tak ekonomické rovině. Pro CAN jsou vztahy s EU stěžejní, neboť je pro něj EU druhým největším obchodním partnerem (po USA), avšak to samé naplatí naopak.

Na dohodu z roku 1983 navázala o deset let později v roce 1993 dohoda „třetí generace“ týkající se obchodní, hospodářské a rozvojové spolupráce a obsahující doložku nejvyšších výhod. Následně v roce 1996 byl podpisem Římské deklarace zahájen politický dialog mezi oběma uskupeními.

Na prvním summitu EU-LAC vzneslo CAN požadavek na uzavření nové dohody o spolupráci, která by se skládala z asociační dohody a zároveň dohody o volném obchodu mezi

<http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7247_cs.htm
<<http://www.saber.ula.ve/bitstream/123456789/29009/1/resena.pdf>>.

⁸³ Comisión Europea. *La Unión Europea, América Latina y el Caribe: una asociación estratégica*. Lucemburgo: Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas, 2004. s. 37.

⁸⁴ Hlavními problémy byla možnost volného přístupu zemědělské a živočišné výroby MERSOCSUR na evropský trh s ohledem na SZP a protekcionismus EU, dále přístup MERCOSUR na trh v oblasti služeb, duševního vlastnictví, průmyslových výrobků.

CAN a EU po vzoru např. EU-Mexiko.⁸⁵ Na summitu v Madridu v roce 2002 bylo uzavření nové dohody potvrzeno všemi aktéry a ta byla podepsána následující rok v Římě.⁸⁶ Nová dohoda však zcela neodpovídala představám CAN, neobsahovala totiž dohodu o liberalizaci obchodu, jak si státy CAN přály, ale přesto byla zahájena spolupráce v nových oblastech – v boji proti terorismu a nelegálnímu přistěholectví.⁸⁷ Mezi EU a CAN nalezneme mnoho oblastí spolupráce, prioritou číslo jedna ve vzájemném dialogu jsou drogy, jejich výroba a obchodování s nimi.

V roce 2007 bylo zahájeno jednání o Asociační dohodě s EU. Hlavními spornými body byly nesrovnalosti ohledně obchodních otázek mezi členy samotného uskupení a vnitřní krize způsobená odchodem Venezuely, která nakonec vyvrcholila odstoupením od multilaterálního k bilaterálním vyjednáváním o obchodní dohodě s Kolumbií a Peru. O možné prolomení vztahů mezi EU a CAN se pokusilo Španělsko během svého předsednického mandátu.

3.1.3. EU-SICA

Střední Amerika nebyla od počátku prioritní oblastí pro EU, ekonomické zájmy v této oblasti nestály v popředí evropského zájmu, na rozdíl od jiných méně rozvinutých částí světa např. v Karibiku či Africe. Situace se změnila až po vítězství Sandinistů⁸⁸ v Nikaragujské revoluci v roce 1979, které podpořilo větší zájem a zapojení ES v tomto regionu.⁸⁹ EU se ujala iniciativy a v roce 1984 položila základní kámen společných vztahů. Na první ministerské konferenci o politickém dialogu a hospodářské spolupráci se poprvé sešli zástupci zemí EU a LA, aby jednali nejenom o ekonomické krizi, kterou celý region procházel, ale i o demokratizaci, která by přispěla k ukončení občanských válek. Tím započal dialog ze San José probíhající do současnosti. Každoročně probíhají na ministerské úrovni setkání mezi EU a LA, jejich primárním cílem je podporovat mírové procesy, demokracii, ale i vzdělání, kulturu a pokroky v oblasti technické.

⁸⁵ *Latinská Amerika* [online]. circa.europa.eu, 24. července 2002 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7247_cs.htm>.

⁸⁶ Oficiální název zní Dohoda o politickém dialogu a spolupráci.

⁸⁷ *Commissioners Lamy and Pattern agree with Mercosur counterparts ambitious program for EU-Mercosur trade negotiations* [online]. circa.europa.eu, 24. července 2002 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7247_cs.htm
<<http://www.saber.ula.ve/bitstream/123456789/29009/1/resena.pdf>>.

⁸⁸ V roce 1979 byla Sandinovskou frontou národního osvobození (FSLN) svržena diktatura rodiny Somozů, kteří byli u moci uplynulých 43 let. FSLN poté vládla v zemi do roku 1990, kdy prohrála ve volbách.

⁸⁹ RUEDA-JUNQUERA, Fernando. Economic Relations between the European Union and Central America: Building a Bi-regional Association. Working paper, 2009, roč. 9, č. 11, s. 20

Velkou roli sehrál proces demokratizace, který umožnil vznik regionálního uskupení středoamerických států – SICA.⁹⁰ Středoamerický integrační systém (španělsky *Sistema de la Integración Centroamericana* – SICA) je regionální mezivládní sdružení sedmi států - Guatemaly, Belize, Salvadoru, Hondurasu, Nikaragui, Kostariky a Panamy. Cílem tohoto sdružení je podpora ekonomického rozvoje, sociální stability a kulturního sblížení zúčastněných států. Vznik tohoto uskupení se datuje od prosince roku 1991 podpisem Protokolu z Tegucigalpa.

První dohoda mezi EU a Střední Amerikou byla podepsána v listopadu 1985 v Lucemburku se záměrem prohloubení hospodářské spolupráce a institucionalizace vzájemných vztahů.⁹¹ V únoru 1993 byla dohoda nahrazena Rámcovou dohodou o spolupráci, založená na respektování demokratických zásad, která byla po deseti letech nahrazena Dohodou o politickém dialogu.

Nová Dohoda o politickém dialogu a spolupráci, představovala významný pokrok ve vzájemných vztazích, zdůraznila význam regionální integrace a připravila cestu pro budoucí komplexnější dohodu. Dále rozšířila rozsah spolupráce o kontrolu přistěhovalectví, hospodářskou spolupráci a boji proti terorismu, avšak pro latinskoamerické země postrádala nejdůležitější část a to liberalizaci obchodu. Nicméně jejím cílem bylo vytvoření podmínek pro uzavření nové dohody tzv. čtvrté generace, jejíž součástí již bude ustanovení o volném obchodu.⁹² Jednání o asociační dohodě byla krátce po zahájení přerušena, kvůli konfliktu v Hondurasu, který propukl v roce 2009.

3.1.4. Mexiko a Chile

Zvláštní postavení ve vztahu k EU zaujímá Mexiko a Chile⁹³, dva latinskoamerické státy, které nejsou členy žádného z výše uvedených uskupení, přesto byla bilaterální spolupráce s EU navázána.

EU obecně preferuje vyjednávat spíše na regionální či subregionální úrovni, než bilaterálně, samozřejmě v některých případech je bilaterální jednání nevyhnutelné. Avšak ani

⁹⁰ SICA nebylo prvním integračním uskupením, které mezi středoamerickými státy vzniklo, od 50. let 20. století byla snaha o ekonomickou integraci. Ta vyvrcholila v roce 1961, kdy byl na základě Všeobecné dohody o středoamerické hospodářské integraci vytvořen Středoamerický společný trh, který však zanikl v 70. letech v důsledku ekonomických a politických krizích. Až po 20. letech se podařilo spolupráci obnovit.

⁹¹ SOTILLO, José Ángel. Las relaciones Unión Europea-América central negotiations. *América Latina Hoy*, 2009, roč. 17, s. 2.

⁹² *Latinská Amerika* [online]. circa.europa.eu, 24. července 2002 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/rerelations/rerelations/article_7247_cs.htm>.

⁹³ Krom těchto států s EU bilaterálně jedná i Kolumbie a Peru.

spolupráce na obou úrovních tj. subregionální a bilaterální není výjimkou. Vhodným příkladem je zde Brazílie.

Mexiko, bylo vůbec první zemí, která si sjednala s EU privilegované partnerství založené na základě společných zájmů a hodnot demokracie. V roce 1997 byla podepsána Dohoda o hospodářském partnerství, politické koordinaci a spolupráci s účinností v roce 2000, čímž byla mezi signatáři vytvořena zóna volného obchodu zahrnující obchod se zbožím a službami.⁹⁴ Po vstupu dohody v platnost, vzrostl bilaterální obchod mezi EU a Mexikem o 140%, čímž se stalo Mexiko jedním z nejdůležitějších obchodních partnerů EU na tomto kontinentu.⁹⁵ Dohoda rovněž institucionalizuje pravidelný politický dialog, jehož summity se konají pravidelně, každé dva roky s cílem dodržovat demokracii a lidská práva.⁹⁶

Chile byla v minulosti zakládajícím členem integračního uskupení Andský pakt, ze kterého však v roce 1979 z ekonomických důvodů vystoupila. První dohoda o spolupráci mezi EU a Chile byla podepsána v roce 1996. O tři roky později byla zahájena jednání o Asociační dohodě, která vstoupila v platnost na podzim roku 2002 s účinností v následujícím roce. Tato dohoda o partnerství má tři části: politický dialog, rozvojovou spolupráci a obchod. Mimo to má za cíl vytvořit do roku 2015 mezi zúčastněnými entitami zónu volného obchodu.

3.2. Summity EU-LAC do roku 2008

Vztahy mezi EU-LA na tzv. regionální úrovni jsou založeny zejména na pravidelných „diplomatických summitech“, mezi oběma regiony, které mají již čtrnáctiletou historii. Tyto summity hostí každé dva roky jedna ze zemí jednoho z regionů. Obvykle se jich účastní na 45 hlav členských států a vlád, politici, ekonomové, akademici i podnikatelé z 60 států LA a EU, vždy s cílem pokročit v prohlubování vzájemných vztahů, projednávání společných témat spolupráce či jednání o asociačních dohodách. Výstupem každého ze summitů je přijetí společné deklarace, ve které se členské státy obou bloků zavazují

Systém summitů je kromě veskrze pozitivních hodnocení i předmětem kritiky. Summity bývají označovány pouze za drahou událost bez toho, aby přinášely obyvatelům konkrétní výsledky. Užitečnost těchto summitů nelze odvozovat pouze od dosažení konkrétních výsledků, ale především je nutno vzít v úvahu, že se jedná o jedinečné shromáždění velkého

⁹⁴ Výrobky z Mexika mají zcela volný přístup na trh EU od roku 2003, mexický trh byl otevřen evropským výrobkům o čtyři roky později.

⁹⁵ Evropská služba pro vnější činnost. *The European Union – Mexico Politicals Relations* [online]. eeas.europa.eu [cit. 13. března 2013]. Dostupné na <http://eeas.europa.eu/delegations/mexico/eu_mexico/political_relations/political_relations_framework/index_en.htm>.

⁹⁶ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy...*, s. 436.

počtu členských států, přičemž někdy celková přidaná hodnota summitů, může znamenat více, než pouze splnění předem stanovených cílů. Jejich hlavním přínosem je způsob, jakým pomáhají rozvíjet a zintenzivňovat politickou komunikaci a podporovat důvěryhodnost na nejvyšších úrovních. Také přinášejí rozhodující impuls pro pokrok v projektech, které by pravděpodobně těžko uspěly na nižších vládních úrovních. Stejně tak jsou ideální příležitostí pro diskusi citlivých dvoustranných otázek.⁹⁷ Na druhou stranu je zřejmé, že ne vždy jsou všechny cíle splněny a výsledek je pro obě strany skutečným přínosem.

První summit hlav států a vlád se odehrál na brazilské půdě, v Rio de Janeiro 28. – 29.6 1999. Iniciativa pro vytvoření tohoto summitu přišla od španělského premiéra, který přišel s touto myšlenkou při příležitosti oslavy iberoamerického summitu ve Viña del Mar na podzim roku 1996.⁹⁸ Primárními cíli tohoto summitu, na kterých se oba regiony shodly, bylo posílení vztahů v ekonomické a kulturní rovině, mimo to i otevření politického dialogu s cílem zaměřit pozornost EU k LA a budoucnost společných vztahů. Na závěr tohoto summitu byly vydány dva dokumenty – Deklarace z Ria a Priority akce. Španělsko už tenkrát sehrálo stěžejní roli, jak při přípravě, tak i při následné realizaci návrhů, které zajistily budoucí kontinuitu těchto summitů.

O dva roky později, za španělského předsednictví se konal v Madridu ve dnech 17. -18. května 2002 v pořadí druhý summit EU-LAC. Mottem tohoto summitu bylo: „EU-LAC: řízení strategického partnerství pro XXI. století“. Hlavním motivem bylo navázání na cíle vytvořené na prvním summitu a jejich prohloubení. Tento summit získal velmi kladné ohlasy od účastníků, ale i od veřejnosti. Španělské předsednictví dosáhlo stanovených cílů a nová agenda pro následující roky byla sestavena. Za zmínku stojí např. uzavření Dohody o přidružení mezi EU-Chile a rovněž byl dán impuls k zahájení jednání s uskupením Mercosur.⁹⁹

V pořadí třetí summit se konal ve městě Guadalajara v Mexiku 28. - 29. května 2004, kterého se nově účastnilo i deset nově přistoupených členských států EU. Výsledky zde dosažené byly pozitivní. Znatelný byl i posun ve vztazích zahájených v Riu a pokračujících následně madridským summitem. Summit byl zaměřen zejména na tři klíčové otázky – multilateralismus, biregionální vztahy a sociální soudržnost. Výstupem tohoto summitu bylo

⁹⁷BONILLA, Andrián, ORTIZ, María Salvadora. *De Madrid a Santiago: Retos y Oportunidades, balances y perspectivas de las relaciones entre la Unión Europea, América Latina y el Caribe*. San José: FLACSO, 2012. s. 249.

⁹⁸ *Cumbre entre la Unión europea y America Latina y el Caribe* [online]. segib.org [cit. 12. března 2013]. Dostupné na <<http://segib.org/actividades/files/2010/04/CUMBRES-ENTRE-LA-UNION-EUROPEA.pdf>>.

⁹⁹ BONILLA, ORTIZ. *De Madrid a Santiago...*, s. 86.

opět politické prohlášení zaměřené na tři výše uvedená témata. Na tomto summitu bylo poprvé patrné, že dialog nikam nepokročil, protože EU se v důsledku rozšíření o nové členské státy více, než na vnější záležitosti soustředila na ty vnitřní. Navíc ani agenda nebyla od summitu v Riu nijak zvláště pozměněna.

„Posílení bilaterálního strategického partnerství“ bylo mottem dalšího summitu, který se tentokrát výjimečně nekonal ve španělsky mluvící zemi, ale ve Vídni k příležitosti rakouského předsednictví 2006. Co do témat byl tento summit velmi bohatý. Mezi dvanácti obecnými tématy byla např. demokracie a lidská práva, drogy, kriminalita, životní prostředí, zaměstnanost či chudoba. Summit ve Vídni dal rovněž impuls k zahájení jednání o dohodách o přidružení s CAN a Střední Amerikou.¹⁰⁰

V pořadí pátý Summit EU-LAC se odehrál v Limě v květnu 2008, byl převážně zaměřen na boj proti chudobě, nerovnosti a vyloučení pod mottem „*Společné reakce na priority našich občanů*“. Konkrétní výsledky summitu jsou opět shrnuty v Deklaraci z Limy¹⁰¹, která odkazuje i na zahájení debaty o vytvoření budoucího fondu EUROLAC, programu EUROCLIMA, migrace, boj proti chudobě, udržitelný rozvoj a další. Peruánský summit bývá také označován za zlomový, protože se na něm vykristalizovala definice hlavních os biregionálního partnerství.¹⁰²

Za posledních deset let pořádání pravidelných summitů EU-LAC bylo dosaženo mnohých pokroků v různých oblastech, zejména idea pravidelných summitů byla zajištěna i do budoucna, jakožto prostoru, kde se střetávají společné hodnoty a zájmy podporující budování strategického partnerství. Avšak shrnu-li výsledky, kterých bylo dosaženo před počátkem Summitu v Madridu v roce 2010, z výše uvedených informací vyplývá, že výsledky dosažené na jednotlivých summitech ve většině případů přinášejí benefity pouze v některých oblastech a pouze pro některé členské státy, například uzavření asociačních obchod pouze se zeměmi Chile či Mexiko. Označila bych tyto výsledky za nedostačující, ambiciózní program sestavení v Riu se z velké části omezil pouze na sestavování různých programů a deklarácí, které se v konečném výsledku neprovádí. Španělsko se z pochopitelných důvodů na každém z výše uvedených summitů snažilo o sledování dodržování závazků přijatých na předchozích zasedáních a zvláště přispět k budování vzájemných vztahů za účelem zviditelnění své role v latinskoamerickém regionu.

¹⁰⁰ BONILLA, ORTIZ. *De Madrid a Santiago...*, s. 87.

¹⁰¹ Evropská komise. *V. Latin America and Caribbean-European Union summit* [online]. ec.europa.eu [cit. 12. dubna 2013]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/europeaid/where/latin-america/regional-cooperation/eurosocial/documents/declaration_lima_en.pdf>.

¹⁰² BONILLA, ORTIZ. *De Madrid a Santiago...*, s. 87.

Následující summit EU-LAC v roce 2010 se konal na španělské půdě, a období do jeho zahájení můžeme označit za období reflexe, neboť nebylo jasné, jestli současné problémy mohou být na tomto summitu vyřešeny či nikoliv. Bylo nezbytné, aby všechna témata, jež se na něj budou řešit, byla připravena s dostatečným předstihem, čímž se pravděpodobnost úspěšného zakončení zvyšuje.

3.3. Vztahy Evropské unie a Latinské Ameriky před počátkem španělského předsednictví

Od 2. pol. 90. let můžeme vztahy mezi oběma regiony označit za stagnující, a to i navzdory tomu, že od roku 1999 proběhlo pět summitů EU-LAC, na kterých však v některých oblastech zcela uspokojivého pokroku dosaženo nebylo, poněvadž EU nikterak nepozměnila svoji strategii vůči LA.¹⁰³

Změny, jež nastaly v Evropě koncem 20. století příliš neumožňovaly jakýkoliv pokrok v meziregionálních vztazích. Vzhledem ke skutečnosti, že Evropa v této době neměla žádný zvláštní zájem – a to ani ekonomický ani politický, byla LA v zahraničních vztazích EU odsunuta na druhou kolej. Přesto Španělsko v tomto období i nadále vykazovalo zvýšený zájem o tuto oblast. Nezájem ze strany EU v té době byl hlavní příčinou toho, proč nebyla definována žádná nová strategie vůči tomuto regionu. Hlavních důvodů nezájmu EU o latinskoamerickou oblast bylo hned několik – EU se rozšiřovala, procházela institucionální krizí a také vzrůstal zájem EU o Asijsko-tichomořský region. Prvním z nich, bylo možné rozšíření EU na východ a jih, jež se díky pádu SSSR jeví velmi reálné a tímto směrem byla soustředěna veškerá pozornost EU od konce 90. let.

Nesmíme opomenout ani změny probíhající na mezinárodní scéně, které zrovna nebyly nakloněny dosažení pokroku ve vztazích zemí EU a LA. Jednalo se zejména o celosvětovou ekonomickou krizi, která zasáhla jak Evropu, tak USA. Výjimkou nebyla ani LA, kde došlo ke zpomalení ekonomického boomu, který se rozvinul v posledních letech, nevyjímaje dopad na hospodářskou, politickou a sociální oblast. V důsledku krize byla EU nucena upravit rozpočet, čímž se snížily investice do latinskoamerické oblasti a stejně tak klesl i export, na kterém je LA závislá. Kromě zahraniční politiky USA¹⁰⁴, kritické situace na

¹⁰³ DEL ARENAL, Celestino. Relations between the EU and Latina America: Abandoning Regionalism in Favour of a New Bilateral strategy, *Working paper*, 2009, roč. 36, s. 3.

¹⁰⁴ Vztahy USA s LA nastaveny za Bushovy vlády se v důsledku teroristických útoků z 11. září 2001 proměnily a nově se více soustředily na politiky směřující k zajištění bezpečnosti, což ovlivnilo podobu politiky vůči LA, neboť tento region nepředstavoval vážnou hrozbu pro bezpečnost USA. Mimo to vztahům neprospělo ani selhání navrhované zóny volného obchodu, která byla posléze nahrazena bilaterálními dohodami s některými

Středním východě, preference multilaterálních jednání, vzrůstá i význam Asijsko-pacifického regionu.¹⁰⁵ EU byla od 80. let nejvýznamnějším poskytovatelem humanitární pomoci¹⁰⁶ v latinskoamerickém regionu, avšak po přijetí nových rozvojových cílů OSN nahlíží EU na LA jakožto na oblast se středními příjmy, čímž přestává být prioritou rozvojové pomoci, která je nově soustředěna na africké a asijské státy.

Podíváme-li se výchozí stav vztahů, EU s jednotlivými regiony LA, pochopíme, proč byly priority stanovené španělským předsednictvím označovány za ambiciózní a jak obtížný úkol stál před španělským předsednictvím v jejich naplnění. Vzhledem k rostoucí konkurenci z Asie, by prioritou mělo být uzavření dohod o přidružení mezi EU a Mercosur, CAN a SICA. Jednání mezi EU a Mercosur o dohodě o přidružení bylo od počátku století zablokováno. Problematickým bodem ve vztazích mezi těmito entitami je otázka zemědělských subvencí a vývozu evropských průmyslových výrobků na trh Mercosur.¹⁰⁷ Před počátkem madridského summitu, vznesly státy podporující SZP při zasedání rady ministrů zemědělství silné výhrady proti otevření trhu produktům z Mercosur a vůbec oživení dialogu, což bylo částečně způsobeno i vývojem v Dauhá.

Hlavní problém ve vyjednávání s CAN spočíval v názorové rozrůzněnosti společenství a animozitě mezi členskými státy. EU dlouhodobě podporovala rozhovory s CAN jako celkem, ale důsledkem posledního vývoje byla přinucena upustit od svého dlouhodobého cíle a zaměřila se na bilaterální jednání s jednotlivými členskými zeměmi CAN. Ve vztazích s Peru a Kolumbií bylo doposud učiněno největšího pokroku, naopak nejvíce problémů se objevilo při vyjednávání s Ekvádorem a Bolívií, kde největší neshody panují v oblastech duševního vlastnictví, zemědělství a služeb. V otázce politického dialogu a spolupráce se EU i nadále snaží vyjednat s CAN jako celkem.¹⁰⁸ Z výše uvedeného vyplývá, že Madrid měl poměrně omezené prostředky, kterými by zajistil průlom ve vyjednávání s těmito uskupeními. Před počátkem předsednictví se jevilo jako velmi nereálné, že by Španělsko mohlo být v plnění svých priorit úspěšné. Úkol Španělsku ztěžoval ještě fakt, že v obou případech bylo nezbytné vyjednávání ukončit uzavřením asociačních dohod. Jakákoliv jiná forma dohod,

latinskoamerickými zeměmi. Ke změně došlo po zvolení Baracka Obamy americkým prezidentem, který formuloval novou politiku vůči latinskoamerickému regionu.

¹⁰⁵ DEL ARENAL, Celestino. Relations between the EU and Latina America: Abandoning Regionalism in Favour of a New Bilateral strategy, *Working paper*, 2009, roč. 36, s. 4-8.

¹⁰⁶ Dokonce dvojnásobně než USA.

¹⁰⁷ RADAČIČOVÁ, Simone. *Priority španělského předsednictví EU v Latinské Americe* [online]. amo.cz, 14. ledna 2010 [cit. 10. června 2013]. Dostupné na <<http://www.amo.cz/publikace/priority-spanelskeho-predsednictvi-eu-v-latinske-americe.html>>.

¹⁰⁸ Tamtéž.

např. pouze na bilaterální bázi nepřipadala v úvahu, tím by byla totiž ohrožena dosavadní politika EU vůči LA.¹⁰⁹

Neméně důležitým cílem, bylo pokročit v jednání s uskupením SICA, které se jeví jako nejlépe dosažitelná priorita, neboť výchozí podmínky pro uzavření dohody byly příznivé. Jediným problematickým bodem, komplikujícím uzavření dohody byl politický převrat v Hondurasu. EU a Španělsko zvláště, tvrdě odsoudily tento převrat, což demonstrovaly okamžitým stažením všech svých velvyslanců, čímž byla jednání na několik měsíců pozastavena. K obnovení jednání došlo až v lednu 2010, na počátku předsednictví, s příchodem nové vlády Porfiria Loba.

Od posledního summitu, který proběhl v Limě v roce 2008, uplynuly dva roky, které byly pro latinskoamerický region v mnoha ohledech nesmírně složité, a to nejen z důvodu rozšiřující se ekonomické krize, ale také došlo k diplomatickým střetům mezi Kolumbií a Venezuelou, v červnu 2009 došlo k politickému převratu v Hondurasu, dále rapidně vzrostl obchod s drogami v rámci celého regionu a v neposlední řadě došlo k ničivým přírodním katastrofám na ostrově Haiti.¹¹⁰ Situace v LA před šestým biregionálním summitem byla vážnější, než tomu bylo o dva roky dříve. Ani situace v Evropě nebyla ideální – po dvou letech ratifikačního procesu vstoupila v platnost LS, která podstatným způsobem mění fungování EU, ekonomická krize zasáhla eurozónu, Španělsko nevyjímaje. Přesto měly latinskoamerické státy zájem na tomto summitu dosáhnout velkého pokroku ve vzájemných vztazích.

3.4. Dílčí závěr

Vztahy mezi EU a LA se vyvíjí od 60. let 20. století, avšak v tomto období ještě nelze hovořit o opravdové spolupráci. Ta přišla až o několik desítek let později společně s vymaněním států z autoritářských režimů a liberalizací trhů. Pro EU byla LA atraktivní oblastí zejména díky potenciálu, kterým disponuje v obchodní oblasti. Ten byl jedním z hlavních důvodů, díky kterému se stal z EU ekonomický a politický partner LA.

Strategické partnerství mezi oběma bloky bylo zahájeno summitem v Rio de Janeiro na konci devadesátých let a dále posíleno summity v Madridu (2002), Guadalajaře (2004), Vídni (2006) a Limě (2008). Pravidelné konání těchto summitů odráží rostoucí zájem o sblížení

¹⁰⁹ RADAČIČOVÁ: *Priority španělského předsednictví...*

¹¹⁰ SORIANO, Juan Pablo. Poco ruido, algunas nueces y un futuro menos incierto: las relaciones euro-latinoamericana. In BARBÉ IZUEL, Esté (ed). *Entre la irrelevancia internacional y el aprendizaje institucional: La presidencia española de la Unión Europea (2010)*. Barcelona: IUEE, 2010, s. 159.

v oblasti společných zájmů a hodnot, tak i touhu obou stran nadále upevňovat a posilovat vzájemné vztahy.

Prvnímu summitu mezi EU a LA, který proběhl v roce 1999 nelze upřít jeho potenciál, kterým se od počátku vyznačoval. Otevřel možnost vytvořit vztah mezi dvěma regiony světa sdílejícími stejné demokratické hodnoty a principy tržního hospodářství, které se jevily jako ideální výchozí bod pro zahájení nové regionální spolupráce. Vezmu-li v potaz výsledky, kterých bylo na tomto summitu dosaženo, bez pochyby ho označím za nejdůležitější summit, který do roku 2010 proběhl. Nejenže umožnil zahájit novou etapu spolupráce, ale vytvořil i osu spolupráce, která se neodehrává pouze na úrovni států, ale nově na úrovni regionů.

V nadcházejících letech, ale společné úsilí o vytvoření spolupráce ubralo na intenzitě v porovnání s úspěchy z prvního summitu. Oba regiony se trochu potýkaly s problémem definovat obsah strategického partnerství.

Počínaje rokem 2008 můžeme pozorovat komplikace u obou aktérů. EU se soustředila více na vnitřní záležitosti a snažila se překonat situaci, která nastala po neúspěchu Ústavní smlouvy pro Evropu, jež vztahy s LA odsunula do pozadí. Domnívám se, že v tomto období bychom stěží nenalezli dostatečný impuls k posunu v těchto vztazích a ty postupně vedly k čím dál větší bezvýznamnosti.

Ten zásadní impuls přišel ze strany Španělska, které mělo dostatečnou motivaci, aby se při nejmenším pokusilo obnovit a posunout vzájemné vztahy zase o kus dále.

4. Vztahy Španělska a Latinské Ameriky

Následující kapitola se věnuje vztahům mezi Španělskem a LA. Cílem kapitoly je vysvětlit zvláštní vztah, který Španělsko vůči tomuto regionu uplatňuje v kontextu historického vývoje od období kolonialismu po zahájení španělského předsednictví. Objektem mého zájmu je i způsob, jakým se dimenze latinskoamerických vztahů španělské politiky odráží na politikách EU. Jedná se o klíčovou kapitolu z hlediska pochopení role, kterou Španělsko sehrává v tomto regionu.

4.1. Vývoj vztahů mezi Španělskem a Latinskou Amerikou

Španělsko je jedním z členských států EU, který vždy nejvíce usiloval o prohloubení biregionálních vztahů mezi EU a LA. To, že je LA pro Španělsko prioritní oblastí již odedávna, potvrzuje úmluva, která byla vyjednána při vstupu do ES v roce 1986. Jednalo se o dva dokumenty¹¹¹ odrážející specifickou vztahů k této oblasti. Španělsko tvoří po několik desetiletí pomyslný most mezi Evropou a jeho bývalými koloniemi. Nebylo tedy žádným překvapením, když španělský premiér José Luis Rodríguez Zapatero oznámil, že španělské předsednictví bude „Euro-Atlantické“ a zvláštní pozornost bude věnována právě tomuto regionu.

Španělsko vnímá LA jako tzv. třetí osu španělské zahraniční politiky, ihned po Evropě a Středomoří.¹¹² LA je klíčovým tématem ve španělské zahraniční politice jakožto projev tzv. „ibero-americanidad“, vyznačující se silnou vazbou na státy mluvící španělským a portugalským jazykem. To potvrzuje i skutečnost, že všechny španělské demokratické vlády, od Adolfa Suáreze až po José Luise Rodríguez Zapatera věnovaly zvláštní pozornost vztahů s tímto regionem. Ačkoliv je nutno podotknout, že každá vláda tak činila s trochu jiným přístupem a důrazem.¹¹³

Vztahy mezi Španělskem a LA prošly hlubokou transformací, přesto stále ještě navazují na koloniální historii. Španělsku sloužily jeho kolonie jako výborné odbytíště pro vlastní výrobky a zdroj levných zemědělských výrobků a drahých kovů. Obchod v koloniích zcela

¹¹¹ Společné prohlášení o záměru o rozvoji a posílení vztahů se zeměmi Latinské Ameriky a Prohlášení španělského království o Latinské Ameriky (španělsky Declaración Común de Intenciones relativa al desarrollo y a la intensificación de las relaciones con los países de América Latina, común a los diez Estados miembros y a España y Portugal, a la Declaración del Reino de España sobre América Latina).

¹¹² BERMÚDEZ, Angel. *Spain and Latin America a Forking Bridge* [online]. ddd.uab.cat, březen 2004 [cit. 15. května 2013]. Dostupné na <http://ddd.uab.cat/pub/estudis/2004/hdl_2072_204425/EE_03_2004.pdf>.

¹¹³ DEL ARENAL, Celestino. La triangulación España-Union Europea-América Latina sinergias y contradicciones. *Pensamiento Iberoamericano*, č. 8, 2011, s. 78.

podléhal Madridu, čímž byl hospodářský vývoj v LA velmi brzděn a kolonie byly na Španělsku maximálně závislé.¹¹⁴ Ještě dlouhá léta po období kolonialismu přetrvával v LA vůči Španělsku negativní vztah. Obyvatelé LA dávali Španělsku za vinu jejich nedostatečný pokrok a ekonomický rozvoj, stejně jako problémy s demokratizací. Téměř všechny španělské koloniální državy získaly nezávislost na Španělsku v roce 1826. Pod španělskou nadvládou zůstala pouze Kuba a Portoriko. Opovrzení vůči Španělsku vymizelo až po roce 1898, konkrétně po španělsko-americké válce, ve které USA uštědřilo Španělsku porážku, po které mu bylo nuceno podstoupit většinu svých území¹¹⁵. Tímto se vliv USA v LA vzrostl. Po této události došlo k opětovnému sblížování těchto regionů a zdůrazňování společné jazykové, kulturní a historické vazby, ačkoliv obchodní, politické a diplomatické vztahy zůstaly na minimální úrovni.¹¹⁶

Za vlády diktátora Francisca Franka bylo Španělsko jak ekonomicky, tak kulturně izolované a hospodářsky zaostalé, což bylo patrné i na politice vůči LA, která se řídila ideou konceptu „La Hispanidad“.¹¹⁷ Až po smrti Francisca Franka¹¹⁸ došlo ve Španělsku po čtyřiceti letech k pádu diktatury, což umožnilo přechod k demokracii a tím i vytváření rovnějších vztahů se zeměmi LA.

Proces demokratizace ve Španělsku zapříčinil i změnu orientace španělské zahraniční politiky. Demokracie a lidská práva představovala základ pro formování nové politiky, navíc Španělsko jakožto stát, kde nedávno proběhla tranzice, mělo snahu předávat LA své zkušenosti z této oblasti.

Španělskou zahraniční politiku vůči LA je třeba rozdělit na dvě odlišné etapy, co se jejich cílů týče. První etapa, od roku 1976 do roku 1992 byla charakteristická formováním nové strategie vůči LA, která nebyla od dob Frankova režimu pozměněna. Cílem bylo zavést nové politiky a zintenzivnit vztahy s tímto regionem na všech úrovních. Druhá etapa, od roku 1992 – 2002 byla ve znamení normalizace vztahů. Tato etapa se vyznačovala rovněž i rostoucím vlivem evropské politiky na politiku LA.¹¹⁹

¹¹⁴ RUDOLFOVÁ, Alena. Latinskoamerický rozměr španělské zahraniční politiky. *Mezinárodní politika*. 2010, roč. 34, č. 2. s. 20.

¹¹⁵ Válka byla vyprovokována ze strany Spojených států, které podporovaly nezávislost Kuby. Na druhé straně Španělsko považovalo Kubu za svoji provincii a na žádost Spojených států o vyklizení Kuby a Filipín reagovalo zahájením válečného konfliktu. Španělsko v tomto konfliktu jednoznačně prohrálo a bylo donuceno na základě Pařížské smlouvy postoupit Spojeným státům Kubu, Portoriko, Filipíny a Guam.

¹¹⁶ *Spain-Spain and Latin America* [online]. mongabay.com [cit. 16. května 2013]. Dostupné na <http://www.mongabay.com/history/spain/spain-spain_and_latin_america.html>.

¹¹⁷ RUDOLFOVÁ: *Latinskoamerický rozměr...*, s. 19.

¹¹⁸ Představitel Španělska v letech 1936 – 1975.

¹¹⁹ DEL ARENAL, Celestino. *Spanish policy on Latin America in 2002* [online]. realinstitutoelcano.org, 4. května 2004 [cit. 15. května 2013]. Dostupné na

Prvním demokratickým zvoleným premiérem Španělska se stal Adolfo Suárez. Za jeho vlády se španělská zahraniční politika vyznačovala zvýšenou pozorností k latinskoamerickému regionu, se snahou přeformulovat dosavadní vzájemné vztahy a nastavit vztahy nové, založené na vzájemné spolupráci. Mimo to, v tomto období došlo i k výraznému navýšení španělských investic do této oblasti.¹²⁰

Felipe Gonzalez během své vlády usiloval o to, aby se EU více soustředila na vztahy zejména se státy LA. Sám se velmi aktivně se podílel na institucionalizaci a rozvoji Dialogu ze San José či podepsání dohody druhé generace se Střední Amerikou, přestože Španělsko v té době ještě nebylo členem ES. Jakmile Španělsko v roce 1986 vstoupilo do ES, vlády¹²¹ Felipe Gonzáleze opět mobilizovaly všechny síly na posílení vztahů s regionem LA a to jak v politické rovině, tak v té ekonomické, kde bylo obtížnější dosáhnout pozitivních výsledků.¹²²

Během přístupových procesů Španělska do EU, byly ze strany Španělska vždy zdůrazňovány jeho zvláštní vazby na latinskoamerický region, čímž se snažilo upoutat zájem o LA na úrovni Společenství. Španělská delegace vyjednávací přístupové podmínky dokonce předložila několik návrhů týkajících se vztahů s LA, která byla zaměřena na řadu opatření vůči zemím LA, jejichž cílem bylo zmírnit případné negativní dopady členství v oblasti vzájemného obchodu a spolupráce.

Od poloviny 90. let je znatelný růst španělských investic do LA, který byl zapříčiněn vysokým hospodářským růstem ve Španělsku, jež umožnil společně realizovat se na jiném, než domácím trhu.¹²³ Mimo to, státy LA byly historicky, kulturně i jazykově navázány na Španělsko, což zajistilo španělským společnostem komparativní výhody. Španělské investice v té době dosahovaly neuvěřitelných 60%, což ze španělských firem tvořilo, po USA, druhého největšího investora v LA.¹²⁴ Španělské investice se staly tehdejší hybnou silou ve vztazích LA a Španělska.

<http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/europe/dt23-2004>.

¹²⁰ *Spain-Spain and Latin America* [online]. mongabay.com [cit. 16. května 2013]. Dostupné na <http://www.mongabay.com/history/spain/spain-spain_and_latin_america.html>.

¹²¹ Felipe González byl nejdéle vládnoucím předsedou vlády od přechodu k demokracii. Během 13 a půl roku ve funkci tj. od roku 1982 do 1996, sestavil čtyři vlády.

¹²² DEL ARENAL, Celestino. *Política exterior de España y relaciones con América Latina*. Madrid: Fundación Carolina, 2011, s. 300-303.

¹²³ Došlo k přesycení domácího kapitálového trhu zahraničními investory a společnosti se museli rozhlížet po nových odbytích.

¹²⁴ DEL ARENAL: *Política exterior de...*, s. 300-303.

Vztahy mezi Španělskem a latinskoamerickým regionem byly nejvíce posíleny za vlády José María Aznara¹²⁵, který navázal na svého předchůdce, socialistu Felipe Gonzáleze, avšak ne zásluhou tehdejší vlády. Během Aznarovi vlády bylo dosaženo zásadního průlomu ve vztazích s LA, na prvním summitu EU-LAC v Rio de Janeiro bylo ustanoveno strategické partnerství, založené na liberalizaci obchodu, konsolidaci demokracie a dalších otázkách.¹²⁶ Zahraniční politika za vlády José María Aznara vůči LA opustila od podpory principů nastavených těsně po konsolidaci demokracie v letech 1977 – 1982.

Na jaře roku 2004 ve volbách zcela nečekaně zvítězila socialistická strana PSOE¹²⁷ a španělským ministerským předsedou byl zvolen José Luis Rodríguez Zapatero, což přineslo změny do zahraniční politiky Španělska. LA se okamžitě ocitla na druhém místě pomyslného žebříčku zahraničně-politických priorit, čímž došlo i k zviditelnění LA v EU. Jak Zapatero, tak rovněž i ministr zahraničních věcí Miguel Ángel Moratinos, měli zájem zviditelnit LA a získat podporu i na mezinárodních fórech. Hlavními prioritami této nově vytvořené politiky bylo získat relativní autonomii, kterou se latinskoamerická politika Španělska vždy vyznačovala, avšak za vlády José María Aznara se vytratila. Dalším cílem bylo posílit politiku, jak na bilaterální úrovni, tak na úrovni summitů LA, které byly rovněž vládou Aznara oslabeny.¹²⁸

4.2. Vliv Španělska na politiku EU vůči Latinské Americe

Vztahy s LA byly vždy pro Španělsko prioritními a tvořily důležitou část jeho zahraniční politiky. Strategie, kterou Španělsko v zahraničně-politických vztazích s LA zvolilo, byla zaměřena na region jako celek, nikoliv pouze na největší či ekonomicky nejsilnější státy regionu, jako tomu je u většiny evropských zemí. Dalším hlavním charakteristickým rysem latinskoamerické politiky je nastavení rovného přístupu vůči všem zemím v tomto regionu bez ohledu na politické přesvědčení jejich vlád.¹²⁹ Tento přístup, který sice ignoruje rozmanitost tohoto regionu, je velmi pozitivně přijímán latinskoamerickými vládami i veřejností. I díky tomu přítomnost Španělska v regionu za uplynulá desetiletí

¹²⁵ Předsedou vlády 1996-2004.

¹²⁶ BERMÚDEZ, Ángel. *Spain and Latin America a Forking Bridge* [online]. ddd.uab.cat., březen 2004 [cit. 15. května 2013]. Dostupné na <http://ddd.uab.cat/pub/estudis/2004/hdl_2072_204425/EE_03_2004.pdf>.

¹²⁷ PSOE – Španělská dělnická socialistická strana (Partido Socialista Obrero Español).

¹²⁸ DEL ARENAL: *Política exterior de...*, s. 477-483.

¹²⁹ *Las relaciones entre la Union Europea y America Latina tras la VI. Cumbre ALCUE de Madrid* [online]. corporacionescenarios.org, [cit. 23. května 2013]. Dostupné na <http://www.corporacionescenarios.org/zav_admin/spaw/uploads/files/Biarritz10.Elcano-RelEULAC.pdf>.

posílila. Nicméně nalezneme i negativní aspekty tohoto globálního přístupu, které mohou způsobit problém ve vztazích na bilaterální úrovni a to v momentě, kdy by Španělsko muselo zaujmout postoj například ke konfliktu rozpoutanému mezi dvěma zeměmi regionu.

Bezesporu váha Španělska v EU a nejen v zemích EU do značné míry závisí právě na latinskoamerické dimenzi španělské zahraniční politiky. Těsnější vazby s LA Španělsku umožňují vyšší váhu respektu v Bruselu, Washingtonu, ale rovněž i v mezinárodních organizacích, např. OSN.¹³⁰ Někteří latinskoameričtí analytici s oblibou tvrdí, že bez souhlasu Španělska, evropské instituce nepřijímají žádná rozhodnutí týkající se latinskoamerického regionu. Bezesporu však v Bruselu chybí účinné latinskoamerické lobby, což LA ztěžuje dosáhnout benefitů z Evropy. Proto často jednotlivé státy LA podnikají v Bruselu úkony tzv. na vlastní pěst, což samozřejmě není tak přínosné, jako kdyby danou věc prosazovala LA jako celek.¹³¹

Vstupem Španělska do ES v roce 1986 nabyly vztahy s LA nového rozměru a nových parametrů, než tomu bylo doposud. Španělsko od tohoto okamžiku na rozdíl od ostatních členských států, disponuje institucionalizovanou regionální politikou vůči tomuto regionu, ale nově má k dispozici i politiky, které EU vůči tomuto regionu vytvořila. Z toho však vyplývají i jistá omezení, která představují ostatní členské státy EU, jakákoliv rozhodnutí jsou podmíněna jejich souhlasem. Lze říci, že členství Španělska v EU přesto určitým způsobem limituje jak politické, tak ekonomické cíle, které si Španělsko vůči LA vytvořilo.

Španělsko krátce po vstupu do EU přispělo k vypracování nového rámce vztahů s LA a zasloužilo se o přijetí vůbec prvního dokumentu, který vytyčil novou formu spolupráce mezi EU a tímto regionem. V červnu 1987 Ministři zahraničních věcí přijali dokument - Nové směry Evropského společenství pro vztahy s LA, tím byla nová etapa vztahů mezi těmito dvěma regiony zahájena.¹³² Těmito „novými směry“ měli autoři na mysli zřízení nového koncepčního a právního rámce a stanovení mechanismů, které napomůžou k posílení těchto vztahů.¹³³

Od počátku bylo Španělsko, co se týče rozvoje vztahů velmi aktivní, což vedlo v 90. letech k přijetí Radou ministrů dalšího dokumentu „Nové pokyny pro spolupráci s Latinskou Amerikou a Asií“, jehož hlavním záměrem bylo reagovat na novou mezinárodní situaci a

¹³⁰ MALAMUD, Carlos. *Spain's policy and strategies towards Latin America* [online] focal.ca, [cit. 20. května 2013]. Dostupné na <http://www.focal.ca/pdf/Ibero-American_Malamud_Spain%20policy%20strategies%20Latin%20America_April%202006.pdf>.

¹³¹ *Las relaciones entre la Union Europea y America Latina...*

¹³² DEL ARENAL: *Política exterior de...*, s. 304.

¹³³ Tamtéž.

výzvy demokracie a rozvoj, které vznikly s koncem studené války. Předpokládalo se, že se bude jednat o průlom ve vztazích, který povede k podepsání dohod třetí generace s latinskoamerickými státy.

V roce 1995 byla přijata nová strategie vůči LA reagující na nové politické, ekonomické uspořádání a zejména globalizaci.

Počínaje rokem 1999 byl zahájen systém summitů EU-LAC, které ačkoliv pravidelně probíhaly, regionální vztahy se ocitly během několika posledních let ve stavu stagnace, Španělsko projevilo v tento okamžik zájem posílit vzájemné vztahy, avšak stejné reakce se od evropských institucí ani od většiny členských států nedočkalo. Dalším impuls ze strany Španělska přišel v roce 2010.

4.3. Dílčí závěr

Pád diktatury ve Španělsku otevřel zemi opět možnost orientovat zahraniční politiku latinskoamerickým směrem. Posléze centristické i socialistické vlády mohly vytvořit novou latinskoamerickou politiku, diametrálně odlišnou od té frankistické. Zásadní roli v nové koncepci zahraniční politiky sehrála demokracie a lidská práva. Základními pilíři vzájemných vztahů byly historické vazby a jazyková a kulturní sounáležitost, které zůstaly zachovány z dob minulých a na kterých se staví dodnes. Španělsko vybuďovalo nové vztahy ve dvou rovinách, první z nich je rovina multilaterální s LA jako celkem a druhá na úrovni bilaterální či subregionální. Hlavní myšlenkou tohoto dělení je co nejvíce se přizpůsobit politické a hospodářské rozmanitosti tohoto kontinentu.

Každá z demokratických vlád vytvořila vlastní model zahraniční politiky vůči LA, co však měly všechny vlády společné, byl zájem o budování partnerství s tímto regionem. Španělsko je bez pochyby důležitým pojítkem mezi EU a LA. LA je dlouhodobým španělským zahraničněpolitickým cílem, který je krom politických stran podporován i veřejností.

Po vstupu do EU byla španělská zahraniční politika vůči LA do určité míry ovlivněna zahraničněpolitickými zájmy EU, přesto mělo Španělsko vždy snahu o protlačení latinskoamerických témat do evropské agendy. Na rozdíl od ostatních evropských států Španělsko preferuje navázání a urychlení vztahů s LA jako s celkem, nikoliv pouze s některými zeměmi tohoto regionu.¹³⁴

¹³⁴ RUDOLFOVÁ: *Latinskoamerický rozměr...*, s. 19.

Pro budoucí efektivní spolupráci mezi EU a LA, by bylo žádoucí vytvořit zásady, které nově vytyčí vztahy s LA a zároveň budou respektovat dynamiku integrace a heterogenitu zemí LA. Aby bylo možné tohoto cíle do budoucna dosáhnout, Španělsko, jakožto prostředník ve vztazích, musí získat větší podporu ostatních členských států EU, a to jak starých¹³⁵, tak i těch nových.

¹³⁵ Největší zájem v LA regionu má Francie, Německo, Portugalsko a Itálie.

5. Španělské předsednictví 2010

V závěrečné kapitole diplomové práce se věnuji šestiměsíčnímu mandátu Španělska ve vedení EU. Postupně budu rozebírat priority, které si Španělsko v rámci vztahů s latinskoamerickým blokem pro svůj půlrok v čele Unie zvolilo. Neopomenu samozřejmě ani závěrečný summit konaný v Madridu, představující završení španělského předsednictví a zhodnocení dosažených výsledků ve vztazích EU-LA.

Španělsko se ujalo svého šestiměsíčního předsednického mandátu v Radě 1. ledna 2010 a je třeba zdůraznit, že na počátku nemělo příliš dobré výchozí podmínky. Evropa se nacházela ve finanční krizi, nezaměstnanost neustále stoupala a Španělsko se jako první stát musel řídit novými strukturálními změnami zavedenými LS, přitom si nikdo nedokázal představit, jak bude LS v praxi fungovat. Očekávání byla poněkud vlažná, přestože uplynulá tři předsednictví této země¹³⁶ sehrála nezaměnitelnou roli v biregionálních vztazích. Zároveň však mělo Španělsko velkou příležitost zvolit směr dalšího vývoje vzájemných vztahů dle svých představ.

Od situace, ve které se Evropa před zahájením španělského předsednictví nacházela, se odvíjely i jeho priority. Nebylo tedy překvapením, že hlavní prioritou byla implementace LS, za jejíž důslednou aplikaci bylo předsednictví zodpovědné, neboť se od ní následně odvíjely i zbývající priority. Před předsednictvím stál úkol vytvořit ESVČ a občanskou iniciativu, které definuje LS, ale prozatím jsou pouze na papíře. Další prioritou, byl boj s hospodářskou krizí a vytváření nových pracovních míst. Tato oblast byla pro Španělsko stěžejní, země se v té době potýkala s vysokou mírou nezaměstnanosti, která dosahovala nejvyšších hodnot v Evropě. Španělsko bylo nuceno se zabývat nezaměstnaností jak na národní, tak i na evropské úrovni. Vyvést Evropu z krize bylo pro zemi jako Španělsko již od počátku nesplnitelným úkolem, protože ono samotné vykazovalo negativní makroekonomické ukazatele. Mezi další priority, které si země naplánovala splnit, patřilo např. přijmout protidiskriminační směrnici, implementovat Stockholmský program či boj proti nelegální migraci a další.

Motto předsednictví „Inovativní Evropa“, dle mého názoru bylo poměrně výstižně zvoleno vzhledem k realitě na počátku roku 2010. Inovovat bylo zapotřebí nejen po institucionální stránce, ale také v té ekonomické a zahraničně-politické.

Evropská unie mluvila do přijetí LS několika hlasy, protože její reprezentace na úrovni vnějších vztahů je rozdělena mezi více aktérů, jak bylo vysvětleno ve druhé kapitole. I přesto, že rotující předsednictví v důsledku LS ztratilo některé ze svých pravomocí v rámci vnějších

¹³⁶ Předchozí předsednictví proběhla v letech 1989, 1995 a 2002.

vztahů, nedošlo ke zrušení tohoto institutu. V tomto ohledu nejdůležitější výzvou, která stála před španělským předsednictvím, bylo nastavení formy spolupráce mezi Předsedou ER a VPZVB, kteří by měli s rotujícím předsednictvím koexistovat.

5.1. Priority předsednictví ve vnějších vztazích

Stěžejním cílem předsednictví v rámci vnějších vztahů bylo vytvořit z EU předního hráče na ekonomické i politické scéně, který je schopen navenek vystupovat jednotně. Schopnost mluvit jedním hlasem má pro EU zásadní význam nejen pro řešení mnoha konfliktů, ale také pro upevnění strategického partnerství s regiony, které jsou pro EU atraktivními. Priority, které si Španělsko pro oblast vnějších vztahů zvolilo, byly zaměřeny zejména na budování politik s hlavními partnery a klíčovými regiony světa¹³⁷, a to zejména s LA a Středomořím. Ale ani vztahy EU-USA nezůstaly opomenuty. Zvolené priority z velké části reflektovaly národní zájmy, ale rovněž i odrážely dlouhodobé evropské cíle. Já se s ohledem na téma práce zaměřím pouze na ty priority, které souvisí s LA.

Jak bylo uvedeno už výše, Španělsko a LA nespojuje pouze koloniální historie, kultura či jazyk, ale především obchodní a politické vztahy, které během posledních let ještě nabyly na významu. Proto zřejmě pro nikoho nebylo překvapením, když španělský předseda vlády José Luis Rodríguez Zapatero oznámil, že předsednictví roku 2010 bude Euro-Atlantické. Záměrem bylo posílit vztahy, které již existovaly a pokusit se dokončit procesy, které byly dojednány v uplynulých letech. Pro Španělsko nebylo ve hře pouze obnovení vztahů s latinskoamerickým regionem a EU, které byly za poslední roky velmi vlažné, ale rovněž i utužení jeho role jakožto klíčového vyjednavče mezi oběma regiony. Tuto svoji tradiční funkci prostředníka mezi EU a LA Španělsko postupně ztrácelo, neboť od zvolení Baracka Obamy americkým prezidentem, získalo USA větší vliv v LA. Stejně tak bylo zřejmé, že v případě neúspěchu španělského předsednictví bude do budoucna velmi obtížné otevřít další vyjednávání biregionálního strategického partnerství.¹³⁸ Priority, které si Španělsko v této oblasti zvolilo, signalizovaly zájem pokročit v biregionální spolupráci a to posílením

- strategického partnerství mezi EU-Mexikem
- a EU- Chile
- dát nový impuls vztahům s Karibikem

¹³⁷ Unie pro Středomoří, USA, rozšíření, politika sousedství, Rusko, Afghánistán, Pákistán.

¹³⁸ SORIANO, Juan Pablo. Poco ruido, algunas nueces y un futuro menos incierto: las relaciones euro-latinoamericana. In BARBÉ IZUEL, Esté (ed). *Entre la irrelevancia internacional y el aprendizaje institucional: La presidencia española de la Unión Europea (2010)*. Barcelona: IUEE, 2010, s. 157.

- obnovit jednání s uskupením Mercosur
- posílení vztahů s Brazílií
- a sjednat dohody o přidružení se Střední Amerikou (SICA) a Andským společenstvím národů (CAN)¹³⁹

Předpokládalo se, že pravděpodobně největším „oříškem“ bude jednání s Mercosur, do jehož kladného výsledku Španělsko vkládalo velké naděje. Jednání mezi oběma uskupeními byla složitá, protože se vesměs týkala citlivých ekonomických otázek a to v odvětvích, ve kterých ani jedna ze stran nebyla ochotná ustoupit. Situaci nezjednodušoval ani fakt, že stále nebyla ukončena jednání z Dauhá. Podnětů pro obnovení vyjednávání by se však našlo hned několik, například konkurence v oblasti rostoucího vlivu Číny v oblasti mezinárodního obchodu, nepříliš dobré vyhlídky ohledně dokončení kola z Dauhá v horizontu několika následujících let či velký zájem španělské vlády na pozitivním výsledku summitu. V neposlední řadě by uzavření dohody s Mercosur mohlo být nápomocno k snížení ekonomické krize v Evropě a výrazně by podpořilo evropské vývozy na trhy států Mercosur, kde by evropské výrobky našly potenciální odbytiště.¹⁴⁰

Naopak téměř s jistotou se předpovídalo bezproblémové uzavření Dohod o přidružení se SICA a CAN. V případě CAN bylo vyjednávání nakonec poměrně komplikované. Původním záměrem EU bylo vyjednat s CAN jako celkem, avšak následkem rozličných pozic jednotlivých zemí CAN, došlo po třech kolech jednání k rozdělení zemí do dvou bloků. Na jedné straně stála Kolumbie a Peru a Ekvádor, druhý blok byl tvořen Bolívií, která nebyla spokojená s obchodními podmínkami navrženými EU. Kolumbie a Peru požadovaly, aby se pokračovalo ve vyjednávání i v případě, že by probíhalo bilaterální formou. Nakonec byla v lednu 2009 zahájena obchodní vyjednávání s Peru a Kolumbií a Ekvádorem a další s Bolívií a posléze i politický dialog vedený s CAN jako celkem.¹⁴¹

Španělsko zvolilo dle mého názoru ambiciózní priority s ohledem na situaci, ve které se vztahy mezi oběma bloky před počátkem předsednictví nacházely, stejně tak i v porovnání s výsledky dosaženými v uplynulých letech. Španělské předsednictví si nasadilo laťku poměrně vysoko. Jak odborníci, tak média nebyli příliš optimističtí ohledně výsledků španělského předsednictví ve vztazích s LA a předpovídali, že skončí pravděpodobně neúspěchem.

¹³⁹ SORIANO: *Poco ruido*,..., s. 158.

¹⁴⁰ MALAMUD: *EU y Mercosur*....

¹⁴¹ DEL ARENAL: *Política exterior de*..., s. 523.

5.2 VI. Summit EU-LAC v Madridu

Summit EU – LAC za španělského předsednictví byl jedním z ústředních bodů ve španělské agendě, přišel s potřebou oživení strategického partnerství po letech ochlazení vzájemných vztahů. Summit se konal v Madridu ve dnech 17. - 19. května 2010 pod mottem „*Směrem k nové etapě biregionálního partnerství: inovace a technologie pro udržitelný rozvoj a sociální inkluzi*“.

Španělsko vkládalo do tohoto summitu velké naděje a vidělo v něm jedinečnou příležitost, jak navázat hlubší a definovanější vztahy mezi oběma regiony. Předsednictví vynaložilo hodně síly, aby byl summitu co nejuspěšnější.

V pořadí šestý summit mezi EU a LAC byl složený ze šesti mini-summitů:

- 17. května – Summit EU - Mexiko, EU- Chile, EU - Mercosur a EU -CARIFORUM
- 18. května – Summit EU – LA (plenární zasedání)
- 19. května – Summit EU – SICA a CAN

Před počátkem summitu španělský premiér zdůraznil, že by Evropa měla podporovat vztahy s LA a jeho přáním je na tomto summitu uzavřít dohody o volném obchodu.¹⁴²

Některé ze zahraničně-politických priorit byly předběžně projednány ještě před tímto vrcholným summitem, na počátku února 2010 proběhl v Madridu IV. summit EU- Střední Ameriky, v březnu 2010 následoval v Granadě summit EU-Mercosur a v květnu EU-Mexiko v Santanderu.

Ústředním tématem tohoto summitu, krom oblasti vnějších vztahů byla světová hospodářská krize, která na počátku roku 2010 sužovala jak EU, tak USA. Účastníci dále jednali o dalších pro oba kontinenty společných otázkách jako např. klimatické změny, boj proti obchodu s drogami, otázky migrace. Zvláštní pozornost byla věnována také spolupráci na poli technologií, inovací, vědy a výzkumu.

¹⁴² *The Madrid Summit 2010: fiesta or siesta?* [online]. europeangostrategy.ideason europe.eu, 20. října 2009 [cit. 16. května 2013]. Dostupné na <<http://europeangostrategy.ideason europe.eu/2009/10/20/eu-and-the-2010-madrid-summit/>>.

5.3. Výsledky španělského předsednictví

Výsledky, jež summit v Madridu v roce 2010 přinesl, byly v porovnání s očekáváními panujícími před jeho zahájením, velmi pozitivní. Z hlediska španělské organizace ho můžeme označit za úspěšný. Proklamované cíle byly naplněny a LA se opět dostává do popředí evropské politiky. Po dlouhé době došlo k znovuoobnovení jednání, byly přijaty konkrétní plány a vytvořeny plány nové. Společně s hlavními cíli, které si předsednictví stanovilo, se mimo jiné splnily i cíle sekundární.

Přehled konkrétních úspěchů španělského předsednictví jsem vyjádřila v následující tabulce:

Tabulka 2: Přehled dosažených cílů španělského předsednictví

Zvolené priority	Cíle naplánované předsednictvím	Dosažené výsledky
Vztahy EU- Mercosur	Obnovit jednání o asociační dohodě s Mercosur	Jednání o asociační dohodě obnovena
Vztahy EU-CAN	Sjednat dohody o přidružení s CAN	19. května 2010 – uzavřeno vyjednávání o obchodních dohodách s Kolumbií a Peru
Vztahy EU-SICA	Sjednat dohody o přidružení se SICA	19. května 2010 – podepsána dohoda o přidružení
EU-CARIFORUM		Započal dialog EU-LAC v oblasti klimatických změn
		Přijat Akční plán 2010-2012
		Vytvořen investiční mechanismus MIAL
		Vytvořen fond EUROLAC

zdroj: autorka

Pravděpodobně nejvýraznějším výsledkem summitu bylo obnovení obchodních jednání mezi EU a Mercosur, které by mělo vést k podpisu asociačních dohod do konce r. 2010,

nejpozději však do roku 2011¹⁴³. Role, kterou se Španělsko podílelo na oživení těchto vyjednávání, byla zásadní. Kdyby španělská vláda, zodpovědná za organizaci předsednictví, rovněž i summitu EU-LAC, nepřišla s návrhem na znovu otevření jednání a zařazení tohoto tématu do programu, bylo by nesmírně obtížné otevřít toto téma a zahrnout ho do agendy v blízké budoucnosti. Pro Španělsko nebylo otevření této otázky jednoduché, jak by se na první pohled mohlo zdát. Největší problémy vytvářely státy prezentující se jako hlavní obránci SZP, tj. Francie, Itálie, Irsko a Polsko, kteří nesouhlasili, aby vyjednávání byla znovu obnovena. Pozice Španělska byla poněkud zvláštní, na jedné straně se španělská diplomacie snažila o uzavření dohody s Mercosur, na straně druhé španělský zemědělský sektor se snažil o opak. Španělská vláda tedy musela najít kompromis, jak posílit vztahy s LA a zároveň najít řešení pro vlastní zemědělskou politiku.¹⁴⁴

Nejvíce pozitivních úspěchů bylo dosaženo v obchodní oblasti, zvláště v klíčových otázkách, na které po dlouhou dobu nebylo možné najít společnou odpověď. Po několika dnech jednání a předchozích neúspěších bylo 19. května 2010 dosaženo Dohody o přidružení a volném obchodu mezi EU a SICA. Tato dohoda nebyla významná jenom proto, že by se mohla stát významným nástrojem pro rozvoj Střední Ameriky, ale také proto, že se jednalo o první dohodu tohoto druhu, kterou EU podepsala s dalším regionálním blokem.

I přes počáteční komplikace byly ještě před počátkem summitu v Madridu uzavřeny mnohostranné obchodní dohody s Kolumbií a Peru.¹⁴⁵

Mezi EU a Karibikem, konkrétně sdružením CARICOM, byla vyjednána nová strategie. V Madridu se státy dohodly na zahájení nového dialogu věnovaného změnám klimatu. Toto téma představuje klíčový prvek, který má tu moc ovlivnit i další jednání.

Dále byl vytvořen fond EURLAC, který byl vyhlášen v roce 2006 na summitu ve Vídni, jako nástroj k zlepšení viditelnosti a posílení meziregionálního partnerství. Španělská diplomacie se v tomto směru potýkala s počátečním odporem některých členských států, které s jeho vytvořením nesouhlasily. Fond by měl sloužit jako prostředek k získávání dalších finančních prostředků na podporu investic v Latinské Americe v oblastech, jako jsou doprava, telekomunikace, energetika a životní prostředí.

¹⁴³ K podpisu asociačních dohod mezi EU a Mercosur doposud nedošlo z důvodu rozporů mezi EU, Brazílií a Argentinou ohledně podpor evropských zemědělců. Obě země uskutečnily opatření, aby ochránily domácí zemědělce před levnými vývozy, což vedlo k dalším sporům, která jednání ještě více zkomplikovaly. Vstup Venezuely do Mercosur v roce 2012 rovněž vztahy negativně poznamenal. Na letošním summitu v Santiagu de Chile opět oba bloky projeví zájem oživit zablokovaná jednání.

¹⁴⁴ DEL ARENAL, Celestino. *Política exterior de...*, s. 522.

¹⁴⁵ Podpis těchto dohod zvedl vlnu kritiky u ostatních států CAN, např. Bolívie, jejíž vláda podala stížnost k Soudnímu dvoru Andského společenství národů.

Vznik nového investičního mechanismus MIAL (španělsky Mecanismo de Inversión de Latina America) je další z novinek, kterou španělské předsednictví přineslo. O vytvoření toho mechanismus rozhodla Evropská komise v prosinci 2009. Tento finanční nástroj disponuje na období 2010 – 2013, sto dvacetí pěti miliony EUR, které jsou určeny na financování infrastruktury, technologického rozvoje a zvýšení konkurenceschopnosti na globálním trhu.¹⁴⁶

Nakonec summit přivítal přijetí různých dokumentů, prvním z nich byla jako tradičně Madridská deklarace, po mnohokrátě zdůrazňující společné hodnoty, principy, demokracii, lidská práva, sociální soudržnost, boj proti terorismu a další. Nově je tato deklarace doprovázena „Akčním plánem 2010-2012“¹⁴⁷, přijatým na plenárním zasedání 18. května 2010, který obsahuje řadu iniciativ v souladu s prioritami stanovenými na VI. summitu. Tento plán, překračuje rámec deklarací, definuje konkrétněji nástroje a činnosti orientované na budoucí spolupráci, které pokud budou řádně provedeny, zajistí dosažení konkrétní výsledků. Zahrnuje taktéž vytvoření biregionální pracovní skupiny, jež bude moci reagovat na složité a nečekané události. Naplňování stanovených cílů a závazků bylo sledováno a vyhodnoceno na summitu EU-LAC v roce 2012.

5.4. Dílčí závěr

Přestože bylo španělské předsednictví oslabeno změnami stanovenými v LS, i tak se mu podařilo dosáhnout obnovení vztahů mezi EU a LA. Využilo svého postavení prostředníka mezi oběma regiony a vztahy výsledkem španělského předsednictví pokročily kupředu mílovými kroky a došlo k vytvoření „trojúhelníkové strategie“ Španělsko-EU-LA.

Pokud by došlo k podpisu asociačních dohod s Mercosur, může říci, že téměř všechny země latinskoamerického regionu, prostřednictvím různých nástrojů, dosáhly zóny volného obchodu s EU.

Na rozdíl od uplynulých summitů, v pořadí šestý summit EU-LAC byl dle mého názoru zlomový. Byl to summit, který po dlouhé době přinesl konkrétní výsledky rovnou v několika oblastech. Osobně bych ho směle označila, co se výsledku týče, za nejdůležitější summit v historii, neboť opětovně rozhýbal vzájemné vztahy s latinskoamerickými zeměmi i uskupeními, které se tím posunuly z mrtvého bodu, na kterém uplynulá léta setrvaly.

¹⁴⁶ Více na <http://ec.europa.eu/europeaid/where/latin-america/regional-cooperation/laif/index_es.htm>.

¹⁴⁷ Plné znění k dispozici na

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/er/114540.pdf>.

Pro budoucí pokrok ve vzájemných vztazích bude důležité i nadále pokračovat v politickém dialogu na vysoké úrovni za účelem posílení sítě dohod EU-LAC k vytvoření bilaterálních vztahů podle specifik každé země a rozšířit spolupráci o nové oblasti.

6. Závěr

LS a její změna v rámci vnějších vztahů a vznik obou nových funkcí byl pro EU krokem kupředu. Jistá kontinuita vnějších vztahů je pro entitu, jakou je EU, zcela nezbytná a samotné rotující předsednictví ji nedokázalo zcela zajistit.¹⁴⁸ Doposud byla struktura vnějších vztahů velmi roztrášená, složená z několika osob s odlišnými funkcemi – komisař pro vnější vztahy, VP-SZBP, dále Rada pro zahraniční věci či rotující předsednictví, což se vnějšmu pozorovateli zajisté muselo jevit jako velmi složité a na první pohled zmatené. Úprava provedená LS dodala vnějším vztahům jistou dávku přehlednosti.

Zavedení dvou nových funkcí posílilo komunitární prvek ve vnějších vztazích EU. V důsledku této změny přešly některé z funkcí do té doby vykonávaných předsednictvím, na VPZVBP a předsedu ER. Odejmutí pravomocí rotujícímu předsednictví ovlivnilo kromě jeho fungování i jeho viditelnost navenek. Předseda vlády předsedajícího státu není nadále dočasným předsedou a mluvčím ER, stejně tak ani ministr ZV již nevede FAC. Avšak mnoho z dalších každodenních povinností předsednictví zůstalo zachováno, např. předsedající má stále vůdčí roli v Radě při formování dohod o legislativních návrzích či formuluje obecné politické priority pro své funkční období a spolupracuje s předsedou ER na formování summitů EU a summitů EU a jiných států. Předsednická země již neplní funkci vnějšího reprezentanta EU, tu nyní zastává VPZVBP, stejně tak se zástupce předsednické země neúčastní summitů se třetími zeměmi.

Jak je patrné z výše uvedených informací, po formální stránce došlo k poklesu role předsednictví v oblasti vnějších vztahů, které nyní přešly na LS vytvořené funkce. Podíváme-li se na španělské předsednictví, jakožto na první předsednictví aplikující výše uvedené změny, nelze jinak než konstatovat, že první stanovená hypotéza se z praktického hlediska nepotvrdila. I přes veškeré formální změny, které předsedající stát limitují, zastávám názor, že členské státy, jsou i po lisabonských úpravách schopny hrát stěžejní roli ve vnějších vztazích, pokud je to jejich záměrem. Španělské předsednictví tuto moji domněnku potvrzuje.

Co se týče kohabitace mezi předsednictvím a novými posty na poli vnějších vztahů, můžeme říci, že spolupráce probíhala po formální stránce bez větších problémů. Avšak co se týkalo vztahů s LA, zde španělské předsednictví zapomělo věnovat dostatečnou pozornost

¹⁴⁸ Slabinou rotujícího předsednictví bylo časté střídání v tematickém zaměření jednotlivých, po sobě jdoucích předsednictví. I přesto, že se EU tento problém pokusila řešit pomocí presidentského Tria, nepodařilo se jí tuto roztrášenost odstranit.

institucionálním omezením. Španělsko ukázalo, že latinskoamerický region je jeho doménou a VPZVBP i předseda ER ho spíše doplňovali, nežli by se sami chopili iniciativy. Z mého pohledu snaha Španělska o udržení vedoucí role v otázce LA, určitým způsobem limitovala Catharine Ashtonovou a Hermana Van Rompuye ve výkonu jejich funkcí. Tímto **chováním** jim předsednictví neposkytlo dostatek prostoru pro jejich „usazení“. Což bylo posléze pravděpodobně i důvodem, proč jejich role v průběhu prvního půlroku ve funkci byla spíše neviditelnou.

Myslím si, že španělské předsednictví vynaložilo maximální úsilí pro obnovení vztahů s LA. Pokud ale mají být vnější vztahy efektivní, jak LS slibuje, toto úsilí mělo být podpořeno i z Bruselu, zejména osobnostmi reprezentujícími evropskou zahraniční politiku, ale i předsednickým Triem.

Z výše uvedeného vyplývá, že stěžejní roli v posunu vztahů s latinskoamerickým kontinentem sehrálo z velké části španělské šestiměsíční rotující předsednictví a zejména španělská diplomacie, které je rovněž nutno připsat velký podíl zásluh na tomto úspěchu. Ostatní členské státy ani evropské instituce či ostatní osobnosti EU se v tak velké míře neangažovaly. Na druhou stranu, abych byla při hodnocení objektivní, musím připomenout, že se jednalo o první postlisabonské předsednictví, které bylo v tomto ohledu „přechodné“, vyznačující se právě větší mírou zapojení předsednictví ve vnějších vztazích, než mu LS přisoudila a než se bude uplatňovat na nadcházející předsednictví. To by se dle mého názoru dalo vysvětlit dvěma způsoby. Zaprvé, LS nebyla zcela implementována a ESVČ nebyla vytvořena, zadruhé, obě nové osobnosti, jak jsem již uvedla výše, se ještě zcela „neusadily“ ve svých funkcích a jejich práce tudíž nebyla tolik efektivní. Tím bylo Španělsku umožněno angažovat se i v oblastech, které mu po formální stránce nepříslušely. Předpokládalo se, že španělské předsednictví vytvoří precedent, který budou uplatňovat následující předsedající státy, avšak tohoto cíle dle mého názoru dosaženo nebylo a ani být nemohlo, vzhledem k výše uvedeným skutečnostem.

Španělsku se podařilo efektivně prosadit stanovené priority a tím dokázalo, že předsednictví stále hraje významnou roli a má potenciál prosadit mimo zájmů evropských i ty národní, čímž se dostáváme ke druhé hypotéze.

Druhá hypotéza se v tomto případě potvrdila – Ano, Španělsko dalo nový impuls vztahům mezi EU a LA. Vztahy mezi Španělskem a LA za posledních deset let dosáhly pouze několika málo hmatatelných výsledků. Španělské předsednictví v roce 2010 získalo novou příležitost k oživení vztahů mezi EU a LA, které dle mého názoru patřičně využilo. Za jeden z

hlavních úspěchů summitu v Madridu bych jednoznačně označila znovu oživení vzájemných vztahů po letech stagnace. Za druhé, Španělsko opět vzneslo latinskoamerickou tematiku do popředí zájmu EU a tím odvrátilo nezáměr, který v ten moment EU vůči LA vykazovala. Španělsko tímto mimo jiné získalo i to, o co během posledních let tolik usilovalo – znovu uznání svého postavení jakožto hlavního prostředníka mezi EU a LA.

Je si třeba uvědomit, že výchozí pozice Španělska nebyla příliš příznivá, předsednictví bylo zastíněno ekonomickou krizí, která zemi sužovala, což neukazovalo příliš dobrý obraz navenek. I přesto Španělsko projevilo odvahu obnovit vyjednávání v oblastech po dlouhá léta setrvávajících na mrtvém bodě. Navíc vnější vztahy s LA ani nebyly hlavní prioritou předsednictví. Tu představovala implementace LS a ekonomická krize, neboť se jednalo o priority odrážející aktuální dění, pro které bylo třeba najít okamžité řešení. I z pohledu EU byla situace tentokrát složitější. Vzhledem k ekonomické krizi měla EU o latinskoamerický region snížený zájem, než tomu bylo v minulosti, např. v době konání prvního summitu EU překypovala prosperitou, zatímco většina zemí v LA prožívala těžké období, tentokrát se situace obrátila.

Priority předsednictví sestavené pro latinskoamerický region, byl ukázkový příklad priorit, ve kterých se odrážejí národní zájmy předsedajícího státu. Španělsko ukázalo, jak moc důležité pro něj tyto zájmy jsou. Prokázalo, že dobře připravené předsednictví dokáže i po omezení, která LS přinesla, prosadit nejen evropské zájmy, ale i ty národní.

Ačkoliv šestý summit EU-LAC svých cílů dosáhl, to, jak se bude spolupráce mezi EU a LA vyvíjet do budoucna, závisí na mnoha faktorech. Zejména se bude odvíjet od postoje a zapojení ostatních členských států EU, ale i EK a zejména VPZVBP, který společně s ESVČ formuje zahraniční politiku EU. V neposlední řadě nelze opomenout ani LA a její odpovědnost.

7. Resumé

This thesis deals with the Spanish presidency and its influence on relations between European Union and Latin America. We can divide this thesis in two parts. The first part is more theoretical than the second one, basically focused on presidency of European Council and changes in external relations of European Union (EU) that the Lisbon Treaty (LT) brought when it came into force in December 2009. The changes made in the field of external relations of EU have an important impact on rotating presidency of the European Council that lost his power and visibility in favor of two new functions. The first function created was the President of European Council which is nowadays represented by Herman Van Rompuy. Second post High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy is not completely new, it existed before, but LT renamed this post and modified its responsibilities. This post currently hold by Catherine Ashton, who is Commission Vice-president, person responsible for the external relations of EU and who also assumes the responsibilities in the area of external relations, which has been so far executed by six-month rotating presidency. The responsibilities of rotating presidency are limited by the LT, it lost the privilege of external representation and also does not preside FAC anymore which is newly lead by High Representative.

The second part of this paper is focused on relations between EU and Latin America (LA) and also Spain and LA. The relations between EC/EU and LA are quite complicated and have a long history dating back to 70thies when the dialog between these two blocks started. The EU is the leading investor in LA and it is the main donor for development aid and the region's second trading partner.

Relations are governed by a wide range of agreements in the fields of trade and cooperation, including Association Agreements. It's important to mention, that the dialog takes place on several levels – regional, bi-regional and bilateral. The bi-regional dialog is represented by European Union – Latin America and Caribbean (EU-LAC) summits take place biennially.

In 1986 Spain and Portugal joined the European Community (EC), this moment can be regarded as the trigger mechanism of relations between EC and LA. Spain has always been considered as a bridge between these two regions based on the historical relationship dated back to period of colonialism, culture and the linguistic similarities. LA is a key issue in Spanish foreign policy, which is confirmed by the fact that all Spanish democratic

governments paid special attention to relations with this region. I would like to highlight the Spanish efforts of “europeanisation” of European foreign policy and push LA’s issues through the European agenda.

The fifth chapter is entirely devoted to Spanish presidency in 2010. At the beginning, the complicated political and economic background is explained. After that I provided an overview of priorities related with LA, set up by Spanish presidency. The important part of this chapter dedicates to summit EU-LAC held in Madrid on June 2010.

The main objective of this paper was to analyze if the role of Spanish presidency had any significant impact on relations between EU and LA. Before the Spanish presidency took the office, we can describe mutual relations as stagnant, despite the fact that since 1999, five EU-LAC summits were held, but the satisfactory progress has not been achieved. At that time, we can find many obstacles, both at the international and european scene that did not allow any progress in mutual relations. We have to also take in consideration that presidency’s role in external relations was limited by LT. Under those circumstances the LA’s priorities set up by Spanish presidency were often denoted as too ambitious. The results that sixth EU-LAC summit brought were positive, compared with the expectations before its commencement. Spanish diplomacy fully used its position of mediator between both regions and after a long time there has been a resumption of negotiations, specific plans adopted and new plans created. The Presidency proved to be a great agenda-setter.

I believe that this work achieved its aims and provided detailed analysis of relations between EU and LA before the Spanish presidency has started. And also the positive results achieved by Spanish presidency. Thereby it produced a positive answer to hypothesis posed at the beginning of this work. It showed also that Council presidency is able to promote its priorities although its responsibilities were limited. The Spanish presidency proved that the rotating presidency still can play a key role in external relations, if it is its intention. Of course, we have to take in consideration that Spanish presidency was the first presidency guided by LT, it means that it could still use some taken responsibilities, because the two new personalities did not yet fully assume theirs functions and LT has not been fully implemented. As confirmed, the loss of the power did not limit the role of presidency in external relations and presidency was able to promote its national interests.

8. Použitá literatura a zdroje

8.1. Primární zdroje

- Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství.
- Rozhodnutí Rady 2010/427 ze dne 26. července 2010, o organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost. Úř. věšt. L 201, 3. srpna 2010, s. 30 a násl.
- Prohlášení k čl. 15 odst. 5 a 6., čl. 17 odst. 6 a 7 a článku 18 Smlouvy o Evropské unii
- Rozhodnutí Rady 2007/5 ze dne 1. ledna 2007, o pořadí pro výkon předsednictví Rady. Úř. věšt. L 1, 4. ledna 2007, s. 11 a násl.
- Rozhodnutí Rady 2006/638 ze dne 15. září 2006, kterým se přijímá jednací řád Rady. Úř. věšt. L285, 16. října 2006, s. 47 a násl.
- Závěry předsednictví, zasedání Evropské rady v Seville, 21. a 22. června 2002.
- COMISIÓN EUROPEA. *La Unión Europea, América Latina y el Caribe: una asociación estratégica*. Lucemburgo: Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas, 2004. s. 62.
- Evropský parlament. *Návrh zprávy o strategii EU ve vztazích s Latinskou Amerikou* [online]. europa.eu, 29. března 2010 [cit. 30. května 2013]. Dostupné na <<http://www.europa.eu/sides/getDoc.do?language=CS&reference=A7-0111/2010>>.
- Evropská komise. *Jsou známá jména politiků, kteří obsadí nové nejvyšší funkce EU* [online]. ec.europa.eu, 20. listopadu 2009 [cit. 10. března 2013]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/news/eu_explained/091120_cs.htm>.
- Evropská služba pro vnější činnost. *The European Union – Mexico Political Relations* [online]. eeas.europa.eu, [cit. 13. března 2013]. Dostupné na <http://eeas.europa.eu/delegations/mexico/eu_mexico/political_relations/political_relations_framework/index_en.htm>.
- Evropská komise. *La presidencia española logra la creación del SEAE* [online]. ec.europa.eu, 22. července 2010 [cit. 10. března 2013]. Dostupné na <<http://www.euractiv.es/noticias/presidenciaespa%C3%B1ola/noticia.php?noticia=945>>.
- *Commissioners Lamy and Patten agree with Mercosur counterparts ambitious program for EU-Mercosur trade negotiations* [online]. circa.europa.eu, 24. července

- 2002 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7247_cs.htm <http://www.saber.ula.ve/bitstream/123456789/29009/1/resena.pdf>>.
- *Latinská Amerika* [online]. circa.europa.eu, 24. července 2002 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7247_cs.htm>.
 - Evropská komise. *Belgický premiér Van Rompuy jmenován prvním prezidentem Evropské unie*. [online]. ec.europa.eu, 20. listopadu 2009 [cit. 10. března 2013]. Dostupné na http://ec.europa.eu/news/eu_explained/091120_cs.htm>.

8.2. Sekundární literatura

8.2.1. Knižní zdroje a odborné texty

- FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská Unie*. 2. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. s. 803.
- PITROVÁ, Markéta, KANIOK, Petr. *Institut předsednictví Evropské unie – principy, problémy a reforma*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2005. 210 s.
- KANIOK, Petr. *Předsednictví Rady EU-příběh půlstoletí*. 1. vydání. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2009. s. 173.
- CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003 s. 709.
- KARLAS, Jan. *Jak předsedat Evropské unii?: návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*. 1. vydání. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. s. 146.
- MOLINA, Ignacio. *The 2010 Spanish EU Presidency: Trying to innovate Europe in troubled times*. Stockholm: Swedish Institutet for European Policy Studies, 2010, 90 s.
- SORROZA BLANCO, Alicia. *Presidencia española 2010: Retos en una nueva Unión Europea*. Madrid: Real Instituto Alcano, 2010, 192 s.
- CLOSA, Carlos. *Institutional Innovation in the EU: The Presidency of the European Council*. Madrid: Real Instituto Elcano, 2010, 10 s.
- DEL ARENAL, Celestino. *Política exterior de España y relaciones con América Latina*. Madrid: Fundación Carolina, 2011, s. 608.

- LEFEBVRE, Maxim, HILLION, Christophe. *The European External Action Service: towards a common diplomacy?*. Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies, 2010. s. 8.

8.2.2. Články z časopisů

- PITROVÁ, Markéta, KANIOK, Petr. Předsednictví: vrcholem rad v EU. In *Česká politika v Evropské unii*. Evropský integrační proces a zájmy České republiky. 1 vydání. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2006. s. 185-202.
- JUILLET, Laurent. El presidente del Consejo Europeo: evolución política y jurídica desde 1974 a 2010. *Revista electrónica del Departamento de Derecho de la Universidad de La Rioja*, č. 8, 2010, str. 39-61.
- GARCÍA DE QUEVEDO RUIZ, José Carlos. Implicaciones del tratado de Lisboa sobre la política comercial comunitaria. *El comercio internacional como motor de la recuperación*, č. 851, 2010, s. 77-98.
- BARBER, Tony. The Appointments of Herman Van Rompuy and Catherine Ashton. *Journal of Common Market Studies*, č. 48, 2010, s. 55-67.
- DOSTÁL, Vít. Postlisabonské předsednictví-dobře namazaný stroj? *Mezinárodní politika*, 2010, roč. 34, č. 34, s. 15-17.
- BOCIANOVÁ, Kateřina. Předsednictví Španělska v Evropské unii. *Mezinárodní politika*, 2009 roč. 33, č. 11-12, s. 46-48.
- ALVAREZ, MACÍAS, María, Victoria. Relaciones interregionales entre la Unión Europea y América Latina: ¿Cambio o continuidad luego del Tratado de Lisboa?. *Otro Sur Digital*, roč. 1, č. 3, s. 22.
- DEL ARENAL, Celestino. Relations between the EU and Latina America: Abandoning Regionalism in Favour of a New Bilateral strategy, *Working paper*, 2009, roč. 36, s. 30.
- SOTILLO, José Ángel. Las relaciones Unión Europea-América central negotiations. *América Latina Hoy*, 2009, roč. 17, s. 59-62.
- CHOPIN, Thierry. LEFEBYE, Maxime. Three Phone Numbers for Europe: Will the Lisbon Treaty Make the European Union More Effective Abroad?. *Brooking US-Europe analysis series number 43*, 6. ledna 2010, s. 9.

- RUEDA-JUNQUERA, Fernando. Economic Relations between the European Union and Central America: Bulding a Bi-regional Asocciation. *Working paper*, 2009, roč. 9, č. 11, s. 20.
- CEBADA ROMERO, Alicia. La alta representante de la Unión Europea: la primera ministra integral de Acción exterior. *Working paper*, 2010, č. 19, s. 15.
- DEL ARENAL, Celestino. La triangulacion España-Union Europea-America Latina sinergias y contradicciones. *Pensamiento Iberoamericano*, č. 8, 2011, s. 71-101.
- RUDOLFOVÁ, Alena. Latinskoamerický rozměr španělské zahraniční politiky. *Mezinárodní politika*. 2010, roč. 34, č. 2. s. 18-21.
- SORIANO, Juan Pablo. Poco ruido, algunas nueces y un futuro menos incierto: las relaciones euro-latinoamericana. In BARBÉ IZUEL, Esté (ed). *Entre la irrelevancia internacional y el aprendizaje institucional: La presidencia española de la Unión Europea (2010)*. Barcelona: IUEE, 2010, s. 157-164.

8.2.3. Ostatní internetové zdroje

- Zapatero asegura que Cuba na sorá una prioridad durante la presidencia española de la UE [online]. *elpais.com*, 8. ledna 2010 [cit. 12. června 2013]. Dostupné na <http://elpais.com/elpais/2010/01/08/actualidad/1262942225_850215.html>.
- CIHELKOVÁ, Eva, ŠVARC, Zbyněk, BIČ, Josef. *Lisabonská smlouva – nový rámec pro mezinárodně právní postavení Evropské unie a její vnější činnosti* [online]. *ces.vse.cz* [cit. 10. června 2013]. Dostupné na <<http://ces.vse.cz/wp-content/cihelkova-svarc-bic.pdf>>.
- DEL ARENAL, Celestino. *Spanish policy on Latin Amerika in 2002* [online]. *realinstitutoelcano.org.*, 4. května 2004 [cit. 15. května 2013]. Dostupné na <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/europe/dt23-2004>.
- MALAMUD, Carlos. *Spain's policy and strategies towards Latin America* [online] *focal.ca* [cit. 20. května 2013]. Dostupné na <http://www.focal.ca/pdf/Ibero-American_Malamud_Spain%20policy%20strategies%20Latin%20America_April%202006.pdf>.
- *The forgotten trio* [online]. *kosmopolito.org* [cit. 15. března 2013]. Dostupné na <<http://www.kosmopolito.org/2010/03/07/the-forgotten-trio/>>.

- *Nový prezident, šedá úřednická myš nebo schopný vyjednaváč?* [online]. ceskatelevize.cz, 20. listopadu 2009 [cit. 10. března 2013]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/73068-novy-prezident-eu-seda-urednicka-mys-nebo-schopny-vyjednavac>>.
- RADAČIČOVÁ, Simone. *Priority španělského předsednictví EU v Latinské Americe* [online]. amo.cz, 14. ledna 2010 [cit. 10. června 2013]. Dostupné na <<http://www.amo.cz/publikace/priority-spanelskeho-predsednictvi-eu-v-latinske-americe.html>>.
- *Španělsko přenechá otěže „evropskému prezidentovi“* [online]. euractiv.cz, 21. prosince 2009, [cit. 10. dubna 2013]. Dostupné na <<http://www.euractiv.cz/evropske-instituce/clanek/spanelsko-prenecha-oteze-evropskemu-prezidentovi-006879>>.
- *Prvním „europrezidentem“ je Herman Van Rompuy* [online]. euroaktiv.cz, 20. listopadu 2009 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na <<http://www.euractiv.cz/evropske-instituce/clanek/prvnim-europrezidentem-je-herman-van-rompuy-006769>>.
- *Two challenging choices for EU's future: President Van Rompuy and HR Ashton* [online]. thenewfederalist.eu, 21. listopadu 2009 [cit. 12. března 2013]. Dostupné na <<http://www.thenewfederalist.eu/Two-challenging-choices-for-EU-s-future-President-Van-Rompuy-and-HR>>.
- *Las relaciones entre la Union Europea y America Latina tras la VI. Cumbre ALCUE de Madrid* [online]. corporacionescenarios.org [cit. 23. května 2013]. Dostupné na <http://www.corporacionescenarios.org/zav_admin/spaw/uploads/files/Biarritz10.Elcano-RelEULAC.pdf>.
- SANAHUJA, José Antonio. *De Río a Madrid: límites y posibilidades de las relaciones Unión Europea-América Latina* [online]. iadb.org [cit. 21. května 2013]. Dostupné na <<http://www.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2007/00125.pdf>>.
- MALAMUD, Carlos. *EU y Mercosur: negociaciones sin futuro* [online]. realinstitutoelcano.org, 27. září 2012 [cit. 12. března 2013] Dostupné na <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/riecano/contenido?WCM_GLOBALCONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/america+latina/ari612012_malamud_ue_mercosur>.
- *The Madrid Summit 2010: fiesta or siesta?* [online]. europeangeostrategy.ideasoneurope.eu, 20. října 2009 [cit. 16. května 2013]. Dostupné

- na <http://europeangeostrategy.ideasoneuropa.eu/2009/10/20/eu-and-the-2010-madrid-summit/>>.
- BERMÚDEZ, Ángel. *Spain and Latin America a Forking Bridge*. [online]. ddd.uab.cat [cit. 15. května 2013]. Dostupné na http://ddd.uab.cat/pub/estudis/2004/hdl_2072_204425/EE_03_2004.pdf>.
 - *Španělské předsednictví EU hodlá „vytvořit precedenty“* [online]. euractiv.cz, 9. prosince 2009 [8. března 2013]. Dostupné na <http://www.euractiv.cz/evropske-instituce/clanek/spanelske-predsednictvi-eu-hodla-vytvorit-precedenty-006836>>.
 - *Ashton přepracovala návrh na podobu diplomatické služby EU* [online]. euractiv.cz, 23. dubna 2010 [cit. 8. června 2013]. Dostupné na <http://www.euractiv.cz/evropske-instituce/clanek/ashton-prepracovala-navrh-na-podobu-diplomaticke-sluzby-eu-007409>>.
 - *Spain-Spain and Latin America* [online]. mongabay.com [cit. 16. května 2013]. Dostupné na http://www.mongabay.com/history/spain/spain-spain_and_latin_america.html>.
 - *Parliament twists Ashton's arm over EEAS*. [online]. euractiv.com, 11. června 2010 [cit. 8. června 2013]. Dostupné na <http://www.euractiv.com/future-eu/parliament-twists-ashton-s-arm-over-eeas-news-495150>>.
 - *Presidencia Española de la Unión Europea* [online]. juntadeandalucia.es [cit. 15. března 2013]. Dostupné na http://www.juntadeandalucia.es/export/drupaljda/1EUROPA_JUNTA_ESP_PRESIDENCIA_BAJA1.pdf>.
 - *Cumbre entre la Unión europea y America Latina y el Caribe* [online]. segib.org [cit. 12. března 2013]. Dostupné na <http://segib.org/actividades/files/2010/04/CUMBRES-ENTRE-LA-UNION-EUROPEA.pdf>>.